

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE PODVYSOKÁ NA ROKY 2023-2029

Analytická časť

Spracovateľ: Regionálna rozvojová agentúra Kysuce, 2023

Obsah

ÚVOD	3
VÝZNAM PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA	3
ANALYTICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE PODVYSOKÁ 2023-2029	5
1.1 Charakteristika obce Podvysoká	6
1.2 Demografický vývoj obce Podvysoká	6
1.2.2 Prognóza demografického vývoja Slovenska	9
1.2.3 Prognóza vývoja počtu obyvateľov obce Podvysoká	10
1.2.4 Národnostná a náboženská štruktúra obce Podvysoká	15
1.3 Inovácie, podnikateľské prostredie, vzdelávanie, samospráva	16
1.3.1 Ekonomika a jej vývoj v obci Podvysoká	16
1.3.2 Miera nezamestnanosti a štruktúra EAO okresu Čadca a obce Podvysoká	17
1.3.3 Trh práce a podmienky na podnikanie v obci Podvysoká	19
1.3.4 Školstvo na území obce	21
1.3.5 Samospráva obce Podvysoká	24
1.3.6 Prehľad kompetencií obecných úradov	24
1.3.7 Územné plánovanie obce Podvysoká	25
1.4 Životné prostredie	26
1.4.1 Geologické, geomorfologické a pedologické pomery obce Podvysoká	26
1.4.3 Hydrologické pomery na území obce Podvysoká	28
1.4.4 Flóra a fauna obce Podvysoká	29
1.4.5 Ochrana životného prostredia	29
1.4.6 Kvalita ovzdušia	31
1.4.7 Obehové hospodárstvo	33
1.5 Infraštruktúra	34
1.5.1 Dopravná infraštruktúra obce	34
1.5.2 Technická infraštruktúra	37
1.5.3 Vodovod na území obce Podvysoká	40
1.5.4 Kanalizačná sieť na území obce	41
1.5.5 Cintorín a cintorínske služby v obci Podvysoká	42
1.6 Sociálna stabilita	42
1.6.1 Sociálne služby na území obce	42
1.6.2 Bývanie a služby občanom obce	43
1.6 Identita a sebestačnosť	44
1.7.1 Kultúra na území obce	44

1.7.2 Cestovný ruch v obci	46
1.7.3 Šport a voľnočasové aktivity na území obce	48
1.7.4 Identita regiónu a regionálna produkcia.....	48
1.7.5 Združenia a spolky na území obce.....	49
1.8 Analýza vonkajšieho prostredia Slovenskej republiky	49

ÚVOD

V súvislosti s novým programovým obdobím Európskej únie na roky 2021-2027 je nevyhnutné aktualizovať základné programové dokumenty, prostredníctvom ktorých je možné čerpať finančné prostriedky z Európskych štrukturálnych fondov na podporu rozvojových projektov a aktivít.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie. Je to programový dokument, spracovaný na základe zákona č. 539/ 2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.

Program je komplexným dokumentom, integrujúcim otázky rozvoja fyzických štruktúr so sociálnymi, ekonomickými a ďalšími aspektmi. Preto bude mať voči ostatným plánovacím dokumentom spracovaným na miestnej úrovni zastrešujúcu funkciu. Na rozdiel od územného plánu, ktorý rieši otázky fyzického rozvoja územia (lokalizáciu zástavby a priestorové regulatívy pre stavebný rozvoj, funkčné využitie rozvojových plôch), program rozvoja sa podrobnejšie zaoberá otázkami sociálneho a ekonomického rozvoja, čím vo vzťahu k územnému plánu plní komplementárnu funkciu. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Podvysoká je v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnom rozvojom pláne a v súlade s metodikou na vypracovanie príslušného programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja pre obce na roky 2023-2029 s výhľadom do roku 2035.

VÝZNAM PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (PHSR) je základným výkonným a programovým dokumentom na úrovni obce v rámci partnerstva lokálnej samosprávy, podnikateľského sektora a mimovládnych organizácií z územia obce.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja:

- navrhuje systematickú a funkčnú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja obce zameranú na realizáciu všestranného ekonomického a sociálneho rozvoja,
- čerpá najmä zo znalosti miestnych aktérov a odborníkov, ktorí najlepšie poznajú miestne problémy, potreby a rozvojové možnosti obce,

- umožňuje partnerom spoluúčasť na programovaní, realizácii a kontrole stratégie ekonomického a sociálneho rozvoja obce,
- pomáha zvyšovať všeobecné povedomie o potrebách obce a celého regiónu.

A) Potrebu zabezpečenia PHSR ustanovuje zákon č. **539/2008 Z. z.** o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z. z., ktorý ukladá obciam povinnosť spracovať Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (ďalej len PHSR) ako nástroja, pomocou ktorého sa uskutočňuje podpora regionálneho rozvoja. PHSR sa spracováva spravidla na 7 rokov s dlhodobým výhľadom na 10 - 14 rokov. PHSR koncepčne, systémovo analyzuje a určuje budúcnosť rozvoja spolu s činnosťami, investičnými projektmi so zdrojovým krytím na jej zabezpečenie. Vytvára rámec, ktorého naplnenie bude zárukou, že PHSR nebude zbytočne rozsiahlym a len popisným zoznamom nereálnych zámerov (zoznamom vecí, na ktoré obec nemá peniaze), ale skutočným strategickým rozvojovým dokumentom s cieľom dosiahnuť rast životnej úrovne na konkrétnom území.

B) Je dôležitou podmienkou pre získavanie externých zdrojov, napríklad z EÚ, štátneho rozpočtu a pod., nakoľko možnosť žiadať o nenávratný finančný príspevok z týchto zdrojov je podmienená dokladovaním súladu projektového zámeru s prioritami schváleného PHSR danej obce.

C) Je nástrojom zachovávania kontinuity rozvojových zámerov obce a efektívneho využívania vlastných zdrojov a potenciálu.

Účelom PHSR je vytvorenie rozvojového programu územia (obce), ktorý vyjadruje ekonomické a sociálne záujmy jeho obyvateľov a zároveň je v súlade s prijatými nadradenými koncepciami vyššej úrovne.

Cieľom PHSR je spracovanie takého súhrnu cieľov a opatrení, ktoré napomáhajú zabezpečeniu trvalo udržateľného rozvoja územia (obce), a ktoré smerujú k uspokojovaniu potreby súčasnej generácie bez toho, aby ohrozil možnosti uspokojovania potrieb budúcich generácií. Tak ako SR a jednotlivé samosprávne kraje, musia mať aj obce a mestá Slovensku vypracované strategické dokumenty, ktoré určia smer ich ďalšieho vývoja.

Rozvoj akejkoľvek menšej či väčšej spoločnosti na menšom či väčšom území nie je možné riadne zabezpečiť bez poznania potrieb, problémov, záujmov obyvateľov, organizácií, firiem produkujúcich na danom území tovar či ponúkajúcich služby. Rovnako tak by nemal byť obídený potenciálny záujem pobytových a tranzitujúcich návštevníkov.

Obec Podvysoká má na svojom území značný potenciál, má veľmi dobrú geografickú polohu s autonómnym postavením a zároveň s relatívnou blízkosťou k centru regiónu. Má viacero silných stránok, ktoré už v tomto období vplývajú na jej ďalší rozvoj. V záujme ďalšieho postupu pri skvalitňovaní života v obci je potrebné popísať jej súčasnú východiskovú pozíciu, analyzovať jednotlivé oblasti života, stanoviť možnosti a príležitosti, definovať strategickú víziu, zámery, ciele a konkrétne aktivity, ktoré v krátkodobom, strednodobom i dlhodobom horizonte vytvoria podmienky na ďalší rozvoj obce Podvysoká. PHSR obce Podvysoká 2023-2029 stanovuje vízie a strategické ciele, navrhuje konkrétne aktivity pre ich dosiahnutie, uvádza merateľné ukazovatele a určuje opatrenia v oblasti: vzdelávania, kultúry, športu, voľného času a mládeže, sociálnych služieb a zdravotníctva, bývania a služieb občanom, bezpečnosti a poriadku, marketingu, cestovného ruchu a ekonomického rozvoja, dopravy a technickej infraštruktúry, životného prostredia a samosprávy. Na základe vytvoreného dokumentu je možné programovať územný a integrovaný rozvoj trvalo udržateľným spôsobom, pripraviť územie obce a budovať jeho kapacity pre absorpciu nových technológií, služieb a rôznych ponúk a príležitostí pre zvýšenie kvality života obyvateľov na území obce Podvysoká.

ANALYTICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE PODVYSOKÁ 2023-2029

Vzhľadom na svoju veľkosť, je obec Podvysoká úzko spätá so svojím okolím a je od neho závislá. Obec nemôže presadzovať individuálny prístup k regionálnemu rozvoju, ale musí dôkladne analyzovať svoje prostredie a plánovať svoj rozvoj v súlade s obmedzeniami a možnosťami okolia. Nie je možné, aby obec Podvysoká poskytovala svojim obyvateľom všetky služby verejného charakteru, pretože by to mohlo byť vzhľadom na počet obyvateľov neekonomické a tieto služby by nedosahovali požadovaných kvalít. Obec Podvysoká sa preto musí orientovať na služby obyvateľstvu, ktoré sú v obci vykonávané lepšie a výhodnejšie ako v okolitých sídelných centrách (blízke mesto). Avšak stále zostáva priestor pre stanovenie vlastných priorít a hľadanie nástrojov pre ich naplnenie. Poloha je ďalším kľúčovým faktorom rozvoja obce Podvysoká, a to z pohľadu všetkých regionálnych úrovní, má mimoriadny vplyv na ekonomiku. Obec Podvysoká leží v severozápadnej časti Slovenska v regióne Horné Kysuce. Obec leží juhozápadným smerom od Čadce vo vzdialenosti 11 km, v údolí rieky Kysuce. Z administratívneho hľadiska patrí do Žilinského kraja, okresu Čadca. Z hľadiska kategorizácie územno-štatistickej jednotky EUROSTAT vystupuje ako úroveň NUTS V.

1.1 Charakteristika obce Podvysoká

Obec Podvysoká sa nachádza v hornokysuckom podolí v severozápadnej časti Javorníkov pri pravom brehu toku rieky Kysuce. Chotár obce sa rozkladá na severnej, severovýchodnej a severozápadnej strane hory Vysokej (výška 798 m), Hrošovej a Bukoviny (výška 675 m). Pod vrcholom hory Vysokej sa stýkajú chotáre troch obcí, Podvysokej, Turzovky a Dlhej nad Kysucou. Na severnej strane je chotár Olešnej. Prvá písomná zmienka o obci Podvysoká pochádza z roku 1658. Do začiatku 17. storočia na tomto území žili obyvatelia slovenského pôvodu, len malá časť bola inej národnosti. Obec dostala meno Podvysoká preto, lebo viac ako polovica rozlohy jej chotára je pod horou Vysokou. Toto meno obce sa používalo len v „pľacoch“, na okolí založenej obce začali používať názov Nová Dedina. Tento názov sa bežne používal ešte na začiatku tohto storočia. Aj to je dôkaz, že obec bola založená v osídlenom kraji.

Obec má spoločné hranice na západe s katastrom mesta Turzovka, na severe hraničí s katastrálnym územím obce Olešná, a na východe s mestom Staškov. Kataster obce má rozlohu cca 5,61km² (561 ha).

Tabuľka č.1 : Základná charakteristika obce Podvysoká

Kód obce	509361
Názov okresu	Čadca
Názov kraja	Žilinský
Štatút obce	obec
PSC	023 57
Prvá písomná zmienka o obci v roku	1 625/1 658
Nadmorská výška obce v m n. m.	455
Celková výmera územia obce [m ²]	5 610 000
Počet obyvateľov obce	1 356
Hustota obyvateľstva na km ²	241,71

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky.

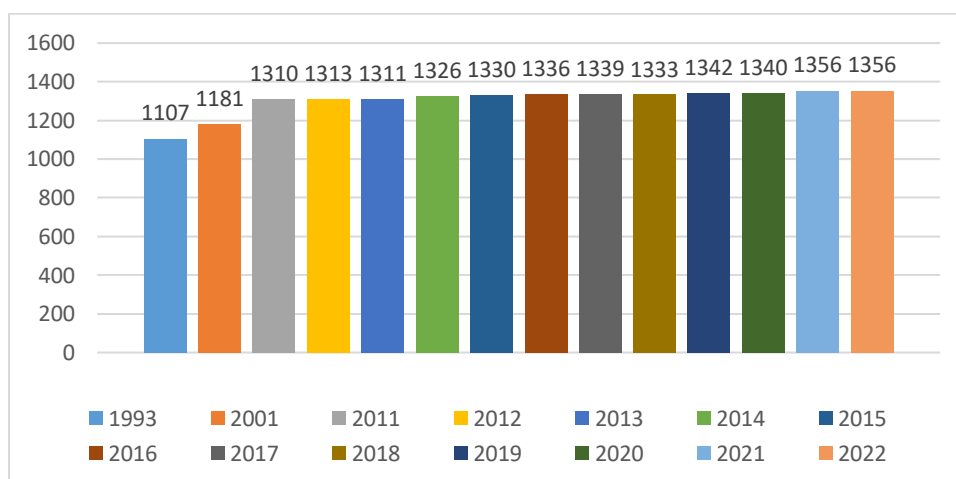
1.2 Demografický vývoj obce Podvysoká

Demografický vývoj významne ovplyvňuje fungovanie celej spoločnosti, preto sa štúdiu demografických procesov venuje veľká pozornosť. Kvalifikované rozhodovanie v oblasti ekonomiky, sociálnych vecí, zamestnanosti, školstva, zdravotníctva, bytovej výstavby sa nemôže zaobísť bez kvalifikovaných, vhodne štruktúrovaných, variantných a pohotových demografických informácií.

Význam demografických informácií zvyšuje súčasná spoločenská situácia, keď súčasťou spoločenských zmien sú aj zásadné zmeny v reprodukčnom správaní obyvateľstva. Dôsledkom týchto zmien sú zmeny v prírastkoch a štruktúre obyvateľstva, mení sa aj štruktúra rodín a domácností.

Úroveň sociálneho rozvoja charakterizuje viacero ukazovateľov, medzi ktoré patrí aj demografická situácia a zloženie obyvateľstva. Štruktúra a počet obyvateľov každej obce predstavuje jeden z najdôležitejších aspektov rozvoja obce. Od počtu obyvateľstva závisí napr. výška podielových daní a taktiež spotreba po tovaroch a službách, čo ovplyvňuje podnikateľské prostredie v každej obci.

Obrázok č1: Demografický vývoj obce Podvysoká

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Obec Podvysoká sa svojou rozlohou a počtom obyvateľov radí medzi stredné obce. Na jej území v roku 2022 žilo 1 356 obyvateľov, z nich je 695 žien a 661 mužov, čo predstavuje oproti roku 2001 zvýšenie o 175 obyvateľov, čo predstavuje zvýšenie o viac ako 12,9 %. Aktuálna hustota obyvateľstva v roku 2022 má mierne stúpajúci charakter a dosiahla hodnotu 24,17 obyvateľov/km² oproti roku 2011, kedy hustota obyvateľstva bola 23,35 obyvateľov/km². Priemerný vek obyvateľov obce Podvysoká dosiahol v roku 2001 hodnotu 35,39 v roku 2011 dosiahol hodnotu na úrovni 37,04 a v roku 2021 hodnotu 39,58. Tak ako v celej spoločnosti Slovenska aj tu sa prejavuje starnutie populácie.

Na základe údajov zo Štatistického úradu Slovenskej republiky môžeme konštatovať, že vývoj počtu obyvateľov obce Podvysoká má mierne stúpajúci charakter.

Štruktúra obyvateľstva je jedným z najvýznamnejších demografických ukazovateľov, ktorý poukazuje na zloženie obyvateľstva podľa jednotlivých výberových kritérií. Štruktúra obyvateľstva podľa vekových kategórií znamená rozdelenie štatistického súboru obyvateľstva

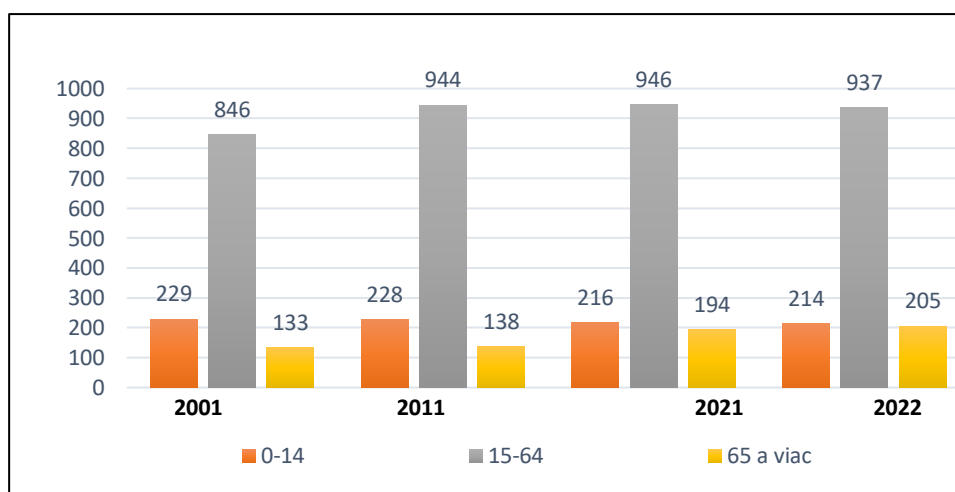
v závislosti od veku na základe troch hlavných kritérií a to na vekové skupiny podľa produktivity, základné vekové skupiny podľa reprodukčnosti a hlavné vekové skupiny.

Rozdelenie občanov v obci podľa ich produktívneho veku je priaznivý, pretože obec Podvysoká mala v roku 2021 vo svojej evidencii mierne vyšší počet detí do 14 rokov (15,92 %, t. j. 216 obyvateľov) v predproduktívnom veku ako seniorov nad 65 rokov (14,30 %, t. j. 194 obyvateľov) v poproduktívnom veku. Obyvatelia v produktívnom veku boli v roku 2021 zastúpení v obci v počte 69,76 %, t. j. 946 obyvateľov. Trend je v tomto smere mierne nepriaznivý. V Slovenskej republike bolo v roku 2021 zastúpených 66,55 % obyvateľov v produktívnom veku, 16,06 % v predproduktívnom veku a 17,39 % v poproduktívnom veku.

Obyvateľov v predproduktívnom veku v obci Podvysoká v roku 2011 bolo 17,40 %, zatiaľ čo v roku 2021 ich bolo len 15,92 %. Obyvateľov v produktívnom veku v roku 2011 bolo 72,06 %, zatiaľ čo v roku 2021 ich bolo 69,76 %. Kým v roku 2011 predstavoval počet obyvateľov v obci Podvysoká v poproduktívnom veku 10,53 %, v roku 2021 to bolo 14,30 %.

Rozdiel obyvateľov obce produktívneho veku v roku 2011 a 2021 bol 46 v prospech roku 2021. V rozmedzí týchto rokov badáme mierny pokles obyvateľov obce Podvysoká v produktívnom veku. Kým v roku 2011 dosiahol index starnutia v obci hodnotu 60,53 % v roku 2021 klesol na hodnotu 89,812 %. Je to rýchlejšie starnutie ako priemer v rámci Slovenska. Index starnutia Slovenskej republiky v roku 2021 bol 108,27 %.

Obrázok č.2: Zloženie obyvateľstva obce Podvysoká podľa veku

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Analytické aj grafické prevedenie údajov o zložení obyvateľstva podľa vekových skupín poukazuje na celoslovenský trend, ktorý je daný nižším počtom detí v predproduktívnom veku v pomere k seniorom zaradeným do poproduktívneho veku, čo je predpokladom aj pre stabilnejší hospodársky vývoj v obci Podvysoká.

1.2.2 Prognóza demografického vývoja Slovenska

Neurčitosť vyplývajúca z individuálnych reprodukčných rozhodnutí obyvateľstva ako aj meniace sa a ťažko odhadnuteľné vonkajšie podmienky, vnášajú do procesu demografického prognózovania silný prvok neurčitosti. Preto aktuálnosť prognóz treba starostlivo sledovať a vyhodnocovať.

Napriek spomínanej neurčitosti vo vývoji reprodukčného správania obyvateľstva má populačný vývoj aj značnú zotrvačnosť, ktorá vyplýva hlavne zo stability vekovej štruktúry obyvateľstva. Preto je možné niektoré základné rysy populačného vývoja prognózovať s vysokou pravdepodobnosťou. Aj keby nastal vývoj, ktorý prognóza nepredpokladá, s istotou nespôsobí zvrátenie niektorých základných trendov budúceho populačného vývoja mimo rámcov vymedzených vysokým a nízkym prognostickým scenárom.

Možno jednoznačne skonštatovať, že obdobie najbližších 60 rokov bude charakteristické zmenou trendu vo vývoji počtu obyvateľov a kontinuálnym pokračovaním populačného starnutia. V roku 2060 bude obyvateľstvo Slovenska menej početné, staršie a pravdepodobne aj etnicky pestrejšie. Úbytok počtu obyvateľov na Slovensku začne s veľkou pravdepodobnosťou najneskôr v roku 2030 a s veľmi veľkou pravdepodobnosťou, ktorá hraničí s istotou, sa zachová až do konca prognózovaného obdobia, preto by sa počet obyvateľov mal v roku 2060 pohybovať okolo hranice 5,5 milióna osôb.

Naopak, čo sa týka starnutia obyvateľstva na Slovensku, prognózy sú veľmi stabilné a budúci vývoj môžeme v tomto smere odhadovať s veľmi vysokou pravdepodobnosťou. Starnutie obyvateľstva bude počas celého prognózovaného obdobia nezvratné a hlavne v období 2020 až 2040 veľmi intenzívne. Slovensko sa stane spolu s Poľskom najstaršou krajinou EÚ a zaradí sa medzi najstaršie krajiny na svete. Stagnácia počtu obyvateľov resp. mierny úbytok počtu obyvateľov neznamena v horizonte niekoľkých desaťročí pre spoločnosť prakticky žiaden problém. Veľmi intenzívne starnutie obyvateľstva však bude mať závažné dopady pre vývoj celej spoločnosti.

Rozdielny vývoj počtu obyvateľov a najmä ich štruktúry predstavujú jeden z kľúčových faktorov budúceho sociálno-ekonomického vývoja ŽSK a jeho okresov. Existujúce rozdiely v populačnom vývoji a s nimi súvisiace rozdiely v počte a najmä štruktúre regionálnych populácií sú nielen dôsledkom, ale aj jedným z hlavných faktorov pre formovanie disparít v sociálno-ekonomickom vývoji.

1.2.3 Prognóza vývoja počtu obyvateľov obce Podvysoká

Ako vstupné informácie pre posúdenie ďalšieho vývoja obyvateľstva obce Podvysoká boli použité informácie a výstupy z publikácie „Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2035“ spracovanej v októbri 2013 Infostatom a údajov Štatistického úradu SR za rok 2021. Prognóza a dáta sú spracované na úrovni okresu, preto budeme ako smerujúce údaje pre obec Podvysoká používať údaje za okres Čadca a zároveň zohľadňovať aj špecifiká demografického vývoja obce.

Pôrodnosť

Reprodukčné správanie na Slovensku prechádza v posledných dvoch desaťročiach hlbokými, nezvratnými a historicky ojedinelými zmenami. Z pohľadu procesu plodnosti sme svedkami poklesu celkovej intenzity plodnosti pri súbežnom posune rodenia detí do vyššieho veku. Zároveň je preukázané dlhodobé pretrvávanie pomerne značných regionálnych rozdielov v intenzite a časovaní plodnosti.

Pôrodnosť v okrese Čadca má za ostatných 20 rokov pozvoľný klesajúci charakter. Pôrodnosť v okrese Žilina sa oproti začiatku storočia (2001) okolo roku 2011 sa zvýšila, ale od tohto roku už má ustálený klesajúci charakter.

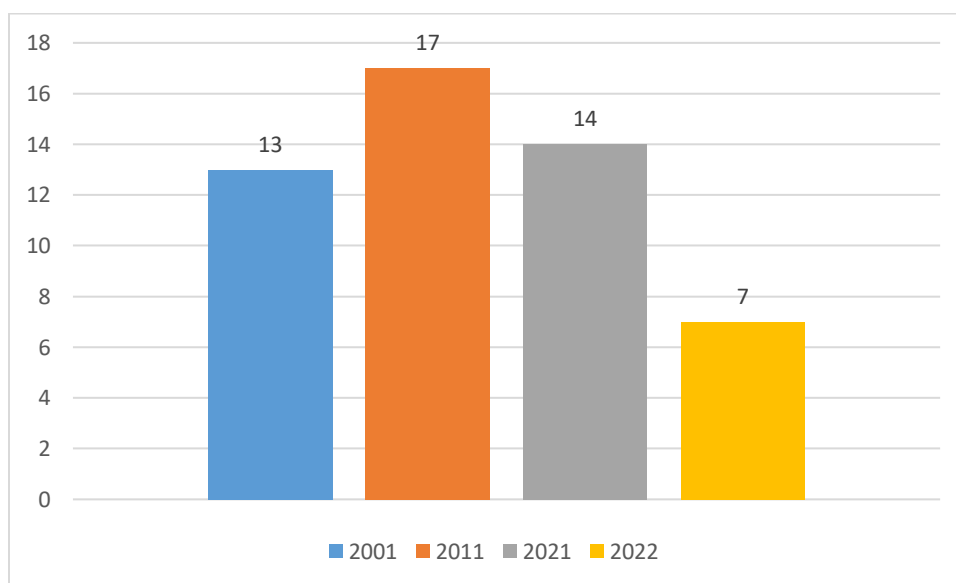
Obec Podvysoká je z hľadiska vývoja plodnosti zaradená do druhej skupiny - zhluk 3B (na základe zhlukovej analýzy)¹. Mestá a obce zaradené do zhľuku 3B sa vyznačujú nízkou intenzitou plodnosti. Príčinu je potrebné hľadať jednak v neskoršom začiatku zmien reprodukčného správania a predovšetkým v zatiaľ len miernej rekuperácii, ktorá nedokázala plne nahradiť pokles plodnosti v mladšom veku. Podskupinu 3B tvorí v rámci Slovenska desať okresov. Nevytvárajú tak kompaktnú oblasť, ale ide skôr o menej početné zhľuky v rôznych oblastiach Slovenska (s výnimkou západu). Na severovýchode sú to okresy Bardejov, Svidník, Stropkov, na severe stredného Slovenska Čadca, Bytča a Kysucké Nové Mesto a na strednom Slovensku Poprad, Brezno a južnejšie Banská Štiavnica a Krupina. Z pohľadu charakteru plodnosti je tretia skupina asi najviac podobná celoslovenskému priemeru. Váha plodnosti žien do 25 rokov sa podľa posledných údajov z roku 2011 pohybovala na úrovni 24 - 27 % (priemer SR 25 %) a plodnosť žien vo veku 30 a viac rokov tvorila 41 - 45 % (priemer SR 45 %) z celkovej hodnoty úhrnnej plodnosti. Priemerný vek pri prvom pôrode sa v roku 2011 pohyboval na úrovni približne 27 - 27,5 roka. V nasledujúcom období (do roku 2035) sa predpokladá vo všetkých skupinách okresov

¹ Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2035 spracovanej v októbri 2013 - Infostat, str. 21-26.

postupné ďalšie starnutie vekového profilu mier plodnosti vzhľadom na prehlbujúce sa doháňanie odložených pôrodov a rast intenzity plodnosti.

Generálnou líniou preto vo všetkých skupinách okresov je postupné ďalšie starnutie vekového profilu mier plodnosti vzhľadom na prehlbujúce sa doháňanie odložených pôrodov a rast intenzity plodnosti. Vývoj plodnosti a prirodzený prírastok obcí je ovplyvnení trendom vývoja plodnosti na úrovni okresu, kde predpokladáme v ďalšom období zvýšené zastúpenie plodnosti žien vo veku nad 30 rokov v okrese Čadca, môžeme teda predpokladať, že rovnaký trend bude možné pozorovať aj v obci Podvysoká.

Obrázok č.3: Počet narodených detí v obci Podvysoká

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úmrtnosť

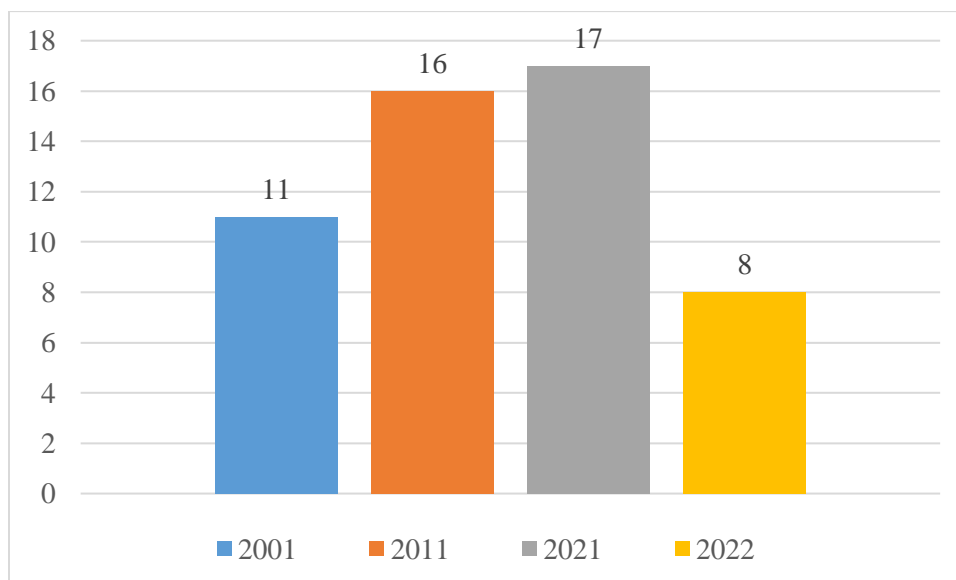
Hlavným znakom posledných dvoch desaťročí sa stalo kontinuálne predlžovanie dĺžky potenciálneho života, čo sa odzrkadlilo aj na regionálnej úrovni. Pri tvorbe zhlukov okresov z pohľadu procesu úmrtnosti sú zohľadnené nielen ukazovatele intenzity, ale aj charakteru samotného procesu (stredná dĺžka života pri narodení, v presnom veku 65 rokov, koeficient dojčenskej úmrtnosti, pravdepodobnosť prežitia medzi presným vekom 1 a 50, presným vekom 50 a 65 a presným vekom 65 a 85). Najlepšie úmrtnostné pomery nachádzame zhlukoch 1 a 2. A naopak najhoršie úmrtnostné charakteristiky (zhluk 4) majú dlhodobo okresy v takmer súvislom páse juhu Slovenska a u mužov aj na severe stredného Slovenska - okresy Bytča, Čadca, Námestovo a Kysucké Nové Mesto.

Obec Podvysoká je z pohľadu intenzity a charakteru úmrtnosti zaradený do štvrtej skupiny. Ide o súbor regiónov, ktoré sa vyznačujú dlhodobou najhoršími úmrtnostnými charakteristikami. Stredná dĺžka života pri narodení sa medzi rokmi 1992 a 2012 zvýšila o 5,4 roku z pôvodných 67,2 roku na 72,6 roka. V presnom veku 65 rokov podľa posledných údajov majú muži šancu ešte prežiť 14,7 roku, čo je približne o 2,5 roka viac ako na začiatku 90. rokov.

Dojčenská úmrtnosť klesla z takmer 15 % na približne 5 %. Aj v tomto zhluku platí, že najväčšie zaostávanie z pohľadu hodnôt pravdepodobností prežitia nachádzame až vo vyššom veku (medzi presnými vekmi 50 a 65, resp. 65 a 85 rokov).

U žien je situácia do značnej miery podobná. Stredná dĺžka života pri narodení sa vo štvrtom zhluku okresov medzi rokmi 1992 a 2012 zvýšila len o približne 3,5 roka a podľa posledných údajov dosahuje len niečo viac ako 79 rokov. Práve v tomto zhluku okresov nachádzame jednu z najvyšších dynamík zvyšovania úmrtnosti. Výrazne podpriemerná je aj úmrtnosť vo vyššom veku. V presnom veku 65 rokov dosiahla v roku 2012 stredná dĺžka života hodnotu približne 17,7 roku, čo je takmer o 2 roky menej ako ukazuje celoslovenský priemer.² Z uvedeného vyplýva, že prognóza vývoja úmrtnosti má charakter zvyšovania veku a jednu z najvyšších dynamík zvyšovania úmrtnosti.

Obrázok č.4: Počet úmrtí v obci Podvysoká

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

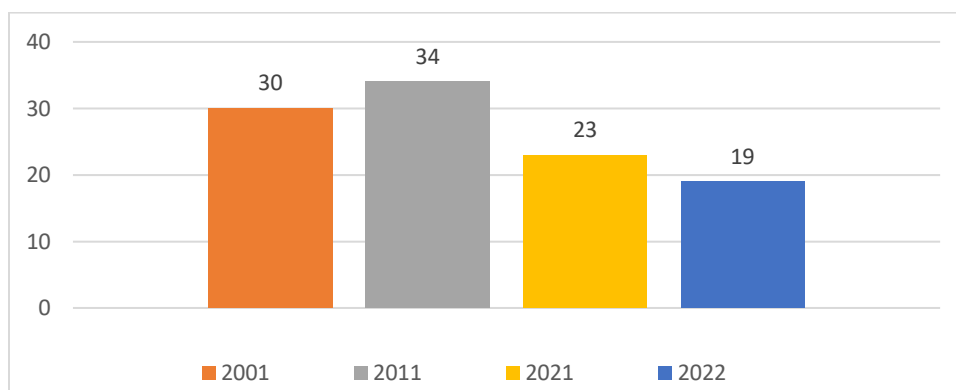
²Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2035 spracovanej v októbri 2013 - Infostat, str. 65.

Migrácia

Význam migrácie na regionálny populačný vývoj na Slovensku sa vo všeobecnosti zvyšuje. Prispieva k tomu pokles váhy prirodzeného pohybu a s ním súvisiacich prirodzených prírastkov. Z pohľadu vývojových trendov vnútornej migrácie sa ukazuje, že migračne ziskové okresy sa čoraz viac koncentrujú do západných regiónov Slovenska.

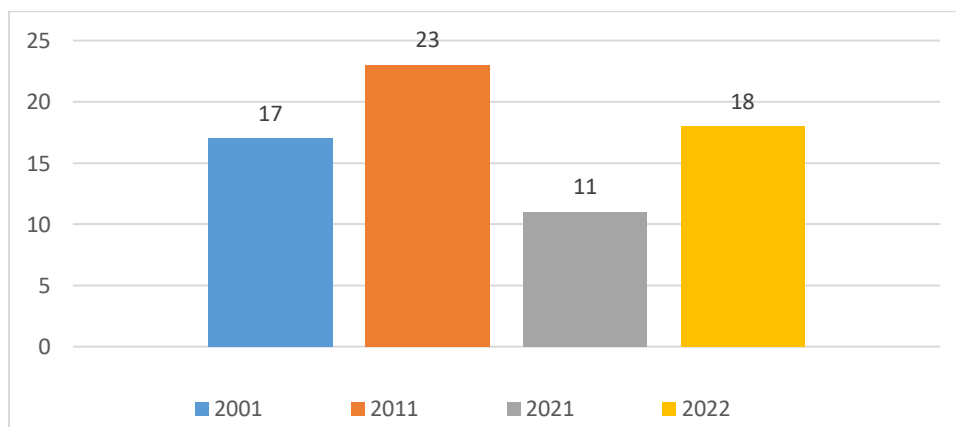
Na základe analýzy a prognózy migrácie vykonanej Infostatom môžeme predpokladať trend vývoja migrácie obce Podvysoká definovaný podľa tzv. „migračného typu 7.“, ktorý tvoria okresy severného Slovenska (Čadca, Námestovo, KNM, Dolný Kubín, Žilina, Liptovský Mikuláš, Ružomberok, Martin). V súčasnosti dosahujú mierne migračné straty, pričom je predpoklad zmiernenia týchto strát, resp. mierneho migračného zisku. Predpokladá sa, že počas celého prognózovaného obdobia bude v obci naďalej pretrvávať pohyb obyvateľstva smerom aj von, čo sa v konečnom dôsledku prejaví miernymi migračnými stratami.

Obrázok č.5: Počet prisťahovaných obec Podvysoká z trvalého pobytu

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Obrázok č.6: Počet vystáhnovaných v obci Podvysoká z trvalého pobytu

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Obec Podvysoká a jej ekonomická budúcnosť závisí aj od schopnosti a vytvárania možností pre tvorbu nových pracovných miest či samo zamestnávania v rôznych oblastiach ekonomiky. Migrácia za prácou mimo obce a regiónu, do blízkeho okolia a jej rozsah ovplyvňuje charakter osídlenia. Migrácia za prácou mimo obce (hlavne trvalá) zhoršuje celkový úbytok obyvateľstva v danej obci.

Zhodnotenie

Zmena vo vekovej štruktúre obyvateľstva predstavuje významný faktor, ktorý bude zásadným spôsobom ovplyvňovať rozvojový potenciál obce. Hlavné demografické trendy prejavujúce sa na celoštátnej úrovni, sú viditeľné aj na regionálnej úrovni. Prírastky obyvateľstva sa znižujú a obyvateľstvo starne - to je, v kraji pribudnú okresy s prirodzeným aj celkovým úbytkom obyvateľstva a zvýši sa priemerný vek obyvateľstva. Vývoj počtu a prírastku obyvateľstva nebude rovnomerný. Väčšina okresov ŽSK, okrem okresov Bytča, Námestovo a Trstená bude mať do roku 2035 prirodzený aj celkový úbytok obyvateľstva.

Vývoj vekovej štruktúry obyvateľstva ŽSK bude rovnomernejší. Zostarnú všetky okresy bez výnimky, aj keď intenzita populačného starnutia bude v jednotlivých okresoch rôzna - najmladším okresom bude okres Námestovo, najstarším okresom Trstená. Nepriaznivý trend je možné sledovať u vekovej štruktúry obyvateľstva, kde výrazne narastá počet obyvateľov vo veku nad 65 rokov, zatiaľ čo počet obyvateľov v produktívnom veku klesá. Obec Podvysoká poklesom obyvateľov v poproduktívnom veku kopíruje celoslovenský vývoj. Vývoj počtu obyvateľov v produktívnom veku (15 - 64) má v okresoch Čadca a Žilina dlhodobu pozvoľne klesajúcu charakter. Naproti tomu vývoj počtu detí vo veku do 14 rokov v rokoch 2010 klesal, ale od roku 2017 zaznamenal mierne pozitívny trend, čo odzrkadľuje stúpajúcu kvalitu života. Uvedené súvisí s ďalším ukazovateľom sledujúcim demografické trendy, a to priemerný vek obyvateľov. Ten majú tieto dva okresy, tak ako na celom Slovensku stúpajúci charakter.

V obci Podvysoká v priebehu rokov 2015 – 2035 predpokladáme postupné znižovanie počtu obyvateľov zapríčinené stále zvyšujúcou sa hodnotou prirodzeného úbytku obyvateľov. Tento trend by mal pretrvať až do roku 2035 s tým, že od roku 2020 sa predpokladá úbytok počtu obyvateľov a celkový prirodzený úbytok obyvateľov. Maximálne hodnoty celkového úbytku obyvateľstva sa počas prognózovaného obdobia výraznejšie nezmenia, budú sa pohybovať od 4 do 7 osôb na 1000 obyvateľov.

Uvedeným vývojovým trendom a predpokladanému úbytku počtu obyvateľov (predpoklad úbytku v celom sledovanom období), ktoré má znaky starnutia na úrovni okresu aplikovateľného

aj na úroveň obce je potrebné prispôbiť aj prístup obce Podvysoká k jej občanom a zabezpečiť pre nich také životné podmienky, ktoré budú zohľadňovať ich potreby a požiadavky. Preto by mala obec na základe prognózy pristúpiť k opatreniam, ktoré budú eliminovať prípadné negatívne javy spôsobené znižovaním počtu obyvateľov a jeho starnutím.

1.2.4 Národnostná a náboženská štruktúra obce Podvysoká

Z porovnania obyvateľov obce Podvysoká podľa príslušnosti k národnostným skupinám v roku 2021 vyplýva, že najväčší počet obyvateľov je hlásiacich sa k slovenskej národnosti. Významný podiel obyvateľov sa hlási k národnosti českej a v menšom podiele sa hlásia k rómskej a rumunskej národnosti.

Náboženským vyznaním rozumieme účasť obyvateľov na náboženskom živote niektorej cirkvi alebo vzťah k nej. V obci Podvysoká z hľadiska náboženského vierovyznania absolútne prevláda rímskokatolícke náboženstvo s minimálnym zastúpením ostatných náboženstiev a značným podielom obyvateľov bez vyznania, až 8 %. K Rímskokatolíckej cirkvi sa hlási 87,23 % obyvateľov obce, čo je pokles oproti roku 2011, kedy RKC bola zastúpená 99,3 %. Z menších cirkví sú v obci najviac zastúpené: Gréckokatolícka cirkev, Evanjelická cirkev augsb. vyznania a Kresťanské zbory na Slovensku a iné.

Tabuľka č.2: Vierovyznanie obec Podvysoká

Obec Podvysoká	1347
Bez náboženského vyznania	109
Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike (rímskokatolícke)	1175
Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku (evanjelické)	6
Gréckokatolícka cirkev na Slovensku (gréckokatolícke)	1
Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku (kalvínske)	2
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike	2
Kresťanské zbory	4
Budhizmus	1
Islam	1
Ad hoc hnutia	1
Ostatné a nepresne určené	1
Pohanstvo a prírodné duchovno	3
Iné	1
Nezistené	40

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, SODB 2021

1.3 Inovácie, podnikateľské prostredie, vzdelávanie, samospráva

1.3.1 Ekonomika a jej vývoj v obci Podvysoká

Ekonomickú oblasť obce Podvysoká determinuje nastavenie rozpočtu obce, rozsah vlastných príjmov, ale aj ich schopnosť čerpať prostriedky z iných zdrojov, či už štátnych alebo európskych. Zahŕňa ekonomickú aktivitu obyvateľstva v produktívnom veku i podnikateľskú činnosť právnických a fyzických osôb na území obce. Ekonomiku obce Podvysoká a jej stav ovplyvňuje úroveň riadenia samosprávnych orgánov, ktoré podporujú podnikanie a zamestnanosť, cestovný ruch a celkový hospodársky rast, i aktuálny model regionálnej politiky VÚC. Ekonomická sila obyvateľov je daná prístupnosťou k zamestnaniu a priemernou výškou miezd v regióne.

V obci Podvysoká pôsobí niekoľko významných zamestnávateľov (v rámci okresu Čadca). Sú to najmä Les-Invest, s. r. o., Slovacom., Kozia farma Abel plus.

Tabuľka č.3: Najvýznamnejšie podniky v obci Podvysoká 2021

Názov	Činnosť
Potraviny COOP jednota	Potraviny s rozličných tovarom
Potraviny Hlušková	Potraviny s rozličných tovarom
Kvetinárstvo Obrková	Aranžérske činnosti a predaj živých kvetov
Potraviny Koruna	Potraviny s rozličných tovarom
Pneuservis Baják	Autoservis a pneuservis
Les-Invest s.r.o	Spracovanie dreva na polotovary a ho
Delta ml.	Strojnícky priemysel
Slovacom	Výroba okien
Kozia farma Abel plus	Chov a spracovanie kozieho mlieka

Zdroj: Výročná správa, obce Podvysoká

Tabuľka č.4: Najvýznamnejšie podniky v okrese podľa počtu zamestnancov 2021

Názov	Počet zamestnancov	Činnosť
COOP Jednota Čadca, spotrebné družstvo	1000 - 1999	Maloobchod v nešpecializovaných predajniach najmä s potravinami, nápojmi a tabakom
Kysucká nemocnica s poliklinikou Čadca	500 - 999	Činnosti nemocníc
Hanes Global Supply Chain Slovakia a.s.	500 – 999	Výroba pletených a háčkových pančúch
TI-Hanil Slovakia, s.r.o.	250 - 499	Výroba ostatných dielov a príslušenstva pre motorové vozidlá
Kysucké pekárne, a.s.	200 - 249	Výroba chleba, výroba čerstvého pečiva a koláčov

Eliastechs.r.o.	200 - 249	Subdodávateľ plastových dielov používaných pre časti interiérov ako aj exteriérov automobilov
JJ ELEKTRONIC, s.r.o.	150 - 199	Výroba montovaných elektronických dosiek

Zdroj: Finsat.sk

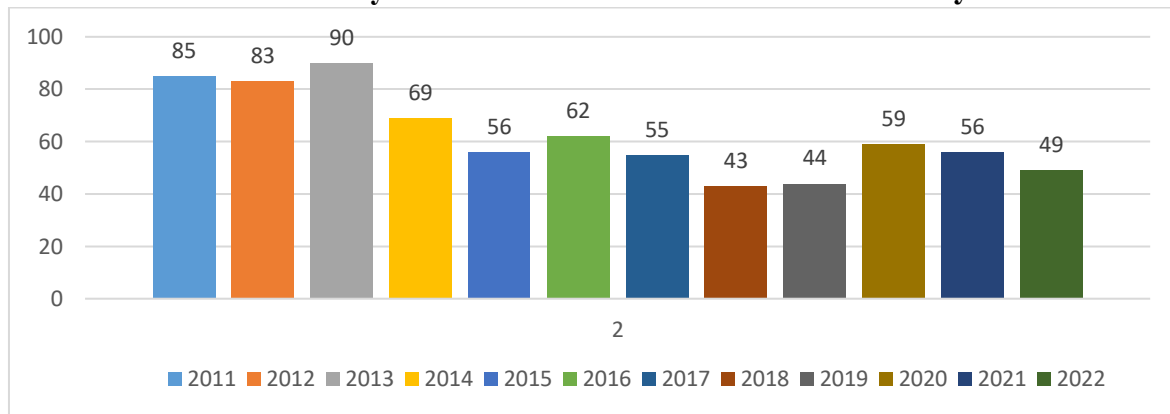
Okrem hore uvedených zamestnávateľov v okrese Čadca obyvatelia obce Podvysoká dochádzajú do zamestnania najmä do žilinských firiem KIA Slovakia a Mobis Slovakia. Podvysoká je úzko prepojená (cez Semeteš a Veľké Rovné) aj s hornopovažskou dolinou, niekoľko obyvateľov tak dochádza za prácou aj do podnikov v Bytči, Žiline a Považskej Bystrici. Podstatná časť obyvateľov cestuje za prácou do Českej republiky, najmä do Rožnova pod Radhoštěm, Frenštát pod Radhoštěm, kde nachádza lepšie pracovné aj platové podmienky.

1.3.2 Miera nezamestnanosti a štruktúra EAO okresu Čadca a obce Podvysoká

V okrese Čadca v roku 2011 bola miera evidovanej nezamestnanosti 12,36 %. V tom roku bola miera evidovanej nezamestnanosti v Žilinskom kraji 11,91 % a na Slovensku 13,59 %. V okrese Čadca v roku 2021 bola však miera evidovanej nezamestnanosti už len 5,59 %. V danom roku bola miera evidovanej nezamestnanosti v Žilinskom kraji 5,32 % a na Slovensku 6,76 %. Miera evidovanej nezamestnanosti má v našom okrese klesajúci charakter, aj napriek čiastočnému zvýšeniu v roku 2020 (okres Čadca 6,95 %), čo bolo dôsledkom pandémie Covid 19.

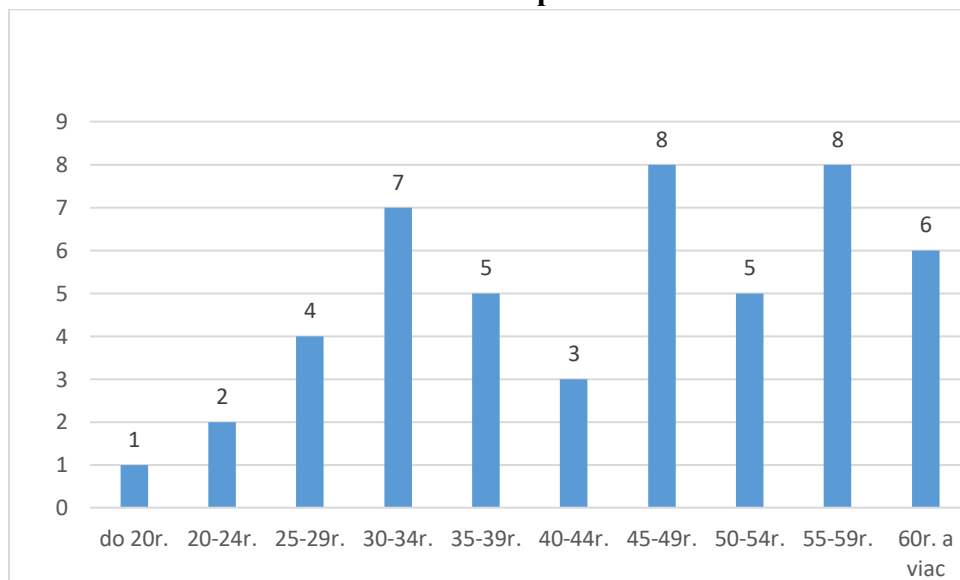
Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Čadca dosahuje zhruba úroveň priemernej miery nezamestnanosti Žilinského kraja, ale je výrazne nižšia ako priemerná miera evidovanej nezamestnanosti v celej Slovenskej republike.

Do konca roku 2028 predpokladáme len malý pokles % miery evidovanej nezamestnanosti, nakoľko zloženie evidovaných nezamestnaných vykazuje veľký podiel nezamestnateľných osôb. Absolútny počet nezamestnaných sa v obci zníži z dôvodu, že sa zníži počet osôb v produktívnom veku a narastie počet osôb v poproduktívnom veku, čím dôjde k poklesu celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov v obci Podvysoká.

Obrázok č.7: Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie v obci Podvysoká

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Na základe údajov z ÚPSVaR a ŠÚ SR o počte nezamestnaných v obci Podvysoká jednoznačne vidno vývoj počtu nezamestnaných. V poslednej dekáde bol najväčší počet nezamestnaných v roku 2012 ako dozvuk finančnej krízy z roku 2008. Od toho roku sa počet nezamestnaných znižoval až v roku 2019 dosiahol hranicu, pod ktorú by zníženie išlo iba o minimálnu hodnotu. Rok 2020 a 2021 vykazuje mierny nárast počtu nezamestnaných z dôvodu pandémie Covid-19. Obec kopíruje vývojové trendy nezamestnanosti SR.

Obrázok č.8: Počet uchádzačov o zamestnanie podľa veku v roku 2022 v obci Podvysoká

Zdroj: ÚPSVaR

Počet uchádzačov o zamestnanie v roku 2022 zohľadňuje rozloženie počtu uchádzačov najmä v ohrozených skupinách, a to medzi absolventmi (20 až 24 rokov) a medzi staršími vekovými skupinami (50 až 59 rokov).

1.3.3 Trh práce a podmienky na podnikanie v obci Podvysoká

Trh práce je miestom, kde sa stretáva dopyt po práci zo strany potenciálnych zamestnávateľov s ponukou práce, ktorú predstavujú jednotlivci uchádzači o zamestnanie, pričom predmetom kúpy a predaja nie sú jednotlivé osoby, ale ich pracovná sila.

Podnikateľským prostredím môžeme označiť všetko, čo obklopuje a ovplyvňuje podnikateľské subjekty. Je to prostredie, ktoré je prepojené s prostredím konkurenčným. Podnikateľské prostredie je ovplyvnené hospodárskymi, politickými, inštitucionálnymi, právnymi, technologickými, sociálnymi a etickými podmienkami, v ktorých sa uskutočňuje podnikateľský proces, čiže proces formovania podnikateľských subjektov a vykonávanie ich podnikateľskej činnosti.

Ekonomika regiónu Kysuce je sústredená najmä v mestách a ich okolí v línii rozvojových osí. Z hľadiska počtu podnikov na tisíc obyvateľov nedosahuje región Kysúc priemer Žilinského samosprávneho kraja, viac sa k nemu približuje okres Čadca. Nadpriemerný počet podnikov nad tisíc obyvateľov voči Žilinskému samosprávne kraju je v stavebníctve. Situovanie regiónu na rozvojovej osi prvej úrovne tiež dáva dobré predpoklady rozvoju obchodu, dopravy a skladovania. Dobrú tradíciu má tiež strojársky priemysel. Najväčší zamestnávateľia majú naviazanú svoju výrobu najmä na subdodávky pre automobilový priemysel. Počty podnikov v odvetví odborné, vedecké a technické činnosti nedosahujú priemer kraja. V regióne nemá sídlo žiadna vysoká škola, čo limituje potenciál pre rozvoj výskumu a inovácií. Veľkostne ide najmä o malé a stredné podnikateľské subjekty.

Na území obce pôsobia viaceré podnikateľské subjekty, v ktorých zamestnanie našli aj jeho obyvatelia. Obyvatelia obce Podvysoká pôsobia najmä v odvetviach stavebníctva, strojárstva, drevospracujúceho priemyslu, poľnohospodárskej výroby a tranzitnej prepravy, gastronomické služby, obchod. Podnikateľské prostredie je teda tvorené veľmi rôznorodo, prevažne malými a strednými podnikmi, v rámci možností, ktoré ponúka daný mikroregión. Ekonomická situácia v obci sa zlepšuje, jej stav je odrazom oživenia daného mikroregiónu, nie však priamo ekonomiky obce.

Aj keď miestne podnikateľské subjekty v rámci daného územia zamestnávajú viacerých obyvateľov, ich stav vôbec nepostačuje na absorbovanie miestnej ponuky pracovných síl. Väčšina ekonomicky aktívneho obyvateľstva z obce odchádza za prácou do okolitých obcí, či miest Čadca, Žilina, Bytča a do českých miest Rožnov pod Radhoštěm a Frýdek Místek.

V okrese Čadca bola v roku 2010 priemerná nominálna mzda zamestnanca 611 EUR. V roku 2020 to bolo 1042 EUR. Čo bolo oproti priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca v roku 2020 v ŽSK (1229 EUR) aj v SR (1324 EUR) menej.

Obrázok č.9: Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v okrese Čadca

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Voči priemeru ŽSK má okres Čadca percentuálne viac podnikov najmä v odvetviach stavebníctvo a veľkoobchod a maloobchod a mierne vyšší podiel tiež v priemyselnej výrobe, kým podiel odvetví pôdohospodárstva a odborných, vedeckých a technických činností je v okrese naopak percentuálne nižší, než je priemer kraja.

Tabuľka č.5: Štruktúra zamestnancov podľa zamestnania v roku 2021

Okres, obec	Celkom	Príslušníci ozbrojených síl	Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci	Špecialisti	Technici a odborní pracovníci	Administratívni pracovníci
Okres Čadca	35 993	153	1141	5687	4020	2576
Obec Podvysoká	573	2	23	104	59	34

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, SODB 2021

Okres, obec	Pracovníci v službách a obchode	Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	Operátori a montérystrojov a zariadení	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci
Okres Čadca	4722	5	5 871	5312	1862
Obec Podvysoká	72	4	97	84	31

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, SODB 2021

1.3.4 Školstvo na území obce

Základná škola a materskou škola obec Podvysoká

V obci Podvysoká je zastúpené základné a materské školstvo v dostatočnej miere, ktoré je potrebné len mierne modifikovať. Materská škola je v zriaďovateľskej pôsobnosti obce.

Základná škola Podvysoká 307 je plno organizovaná základná škola založená 1.2. 1976, ktorá má v školskom roku 2022/23 12 tried. Obec Podvysoká je zriaďovateľom plno-organizovanej Základnej školy Podvysoká a tiež Materskej školy Podvysoká. ZŠ navštevujú takmer výhradne žiaci z obce Podvysoká, ale aj okolitých obcí či miest - Olešnej, Staškova, Hlineného, Zákopčia, Turzovky či Čadce.

Súčasťou základnej školy je aj školská jedáleň a telocvičňa. Budovy Základnej školy prešli v roku 2009 až 2010 rozsiahlou rekonštrukciou: zateplenie obvodových múrov, výmeny okien a dverí, kúrenia, vodovodných rozvodov, sanity a podláh.

Dňa 15. januára 1990 bola obcou Podvysoká zriadená Materská škola Podvysoká. V roku 2018-2019 sa uskutočnil projekt „Zníženie energetickej náročnosti MŠ Podvysoká. Jeho cieľom bola úspora spotreby energie na škole a nepochybne prispel aj k renovácii budovy materskej školy aj jej okolia.

V materskej škole bolo v roku 2020 zapísaných 59 detí a v roku 2021 zapísaných 60 detí. Vývoj ich počtu odpovedá demografickému vývoju v obci. V šk. roku 2022/2023 navštevovalo MŠ 57 detí, zaradených do 3 samostatných tried. Zápisu do 1. ročníka sa zúčastnilo 21 detí.

Materská škola Podvysoká sídli v účelovej, jednoposchodovej budove. Jej kapacita je 63 detí, v prípade potreby však býva prijímané i viac detí. Deti sa zvyčajne zaraďujú do tried podľa veku. Poskytujú deťom celodennú výchovu a vzdelávanie. Veľkosť a rozloženie jednotlivých tried a príslušných priestorov plne rešpektuje vekové osobitosti detí, poskytuje dostatok priestoru pre hravé edukačné aktivity. Každá trieda má zriadené estetické hravé a pracovné kútiky, ako aj priestor pre spoločné aktivity a hry detí. Materiálne vybavenie sa v rámci finančných možností neustále dopĺňa.

Exteriér tvorí záhrada s preliezačkami a dvoma pieskoviskami, s vybudovaným malým ihriskom so spevneným bezpečným povrchom. Vzdelávanie, ktoré zabezpečujú školské zariadenia prešlo výraznými zmenami, a to najmä vďaka úspešným projektom. V roku 2018-2019 bola rekonštruovaná a modernizovaná budova MŠ v centre obce. Kapacita Materskej školy je takmer každoročne naplnená. Jej bránami za jej existenciu prešlo mnoho detí. Po prenesení kompetencií v oblasti školstva a fiškálnej decentralizácie je povinnosťou obce Podvysoká riešiť mnohé otázky

zabezpečenia financovania a prevádzky Základnej školy s Materskou školou, vrátane ich rekonštrukcií, opráv a údržby.

Základná škola je plno organizovaná a v školskom roku 2021/2022 ju navštevuje 187 žiakov, v školskom roku 2022/2023 ju navštevovalo 197 žiakov. Vnútorne sa člení na I. a II. stupeň, pričom počet tried na I. stupni je 5 tried a na II. stupni 5 tried. Súčasťou Základnej školy s materskou je aj žiacka knižnica a telocvična. Žiaci Základnej školy nemajú zriadené Centrum voľného času. Školský klub tvoria 4 triedy so 72 žiakmi.

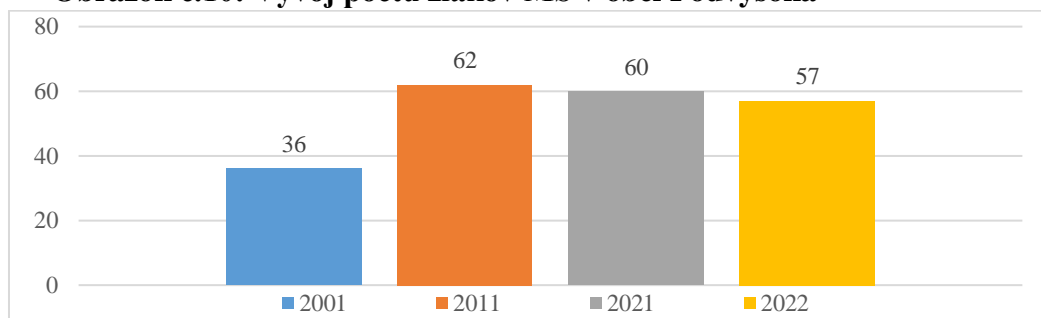
Súčasná budova základnej školy je postavená v centre obce pri miestnej komunikácii v rozľahlom školskom areáli s množstvom zelene. Jej učebne, pracovne a ďalšie priestory sú umiestnené v jednej budove. Budova ZŠ Podvysokej prešla rekonštrukciou, kde sa odstraňoval havarijný stav. Obec Podvysoká chce zvýšiť kapacitu Materskej školy a Základnej školy, taktiež plánuje ich rekonštrukciu ako aj skvalitnenie procesu výučby a to materiálno-technickým vybavením nielen v budovách výučby ale aj v ostatných školských zariadeniach ako telocvične, školskej jedálne. Obec pripravuje revitalizáciu školského areálu a to úpravou chodníkov v areály, pridanie bezbariérového prístupu a novou výsadbou. Taktiež plánuje rekonštrukciu 2 tenisových kurtov a multifunkčného ihriska pre kvalitné strávenie voľného času medzi výučbou alebo v rámci vyučovacieho procesu pri pohybových aktivitách.

Tabuľka č.6: Školské zariadenia v obci Podvysoká v roku 2022

Obec Podvysoká	
Materské školy	1
Alokované pracoviská	79
Materské školy - deti	0
Základné školy (1. - 4. roč.)	0
Základné školy (1. - 4. roč.) žiaci	1
Základné školy (1. - 9. roč.)	197
Základné školy (1. - 9. roč.) žiaci	0
Základné umelecké školy - štátne	0
Základné umelecké školy - žiaci	0

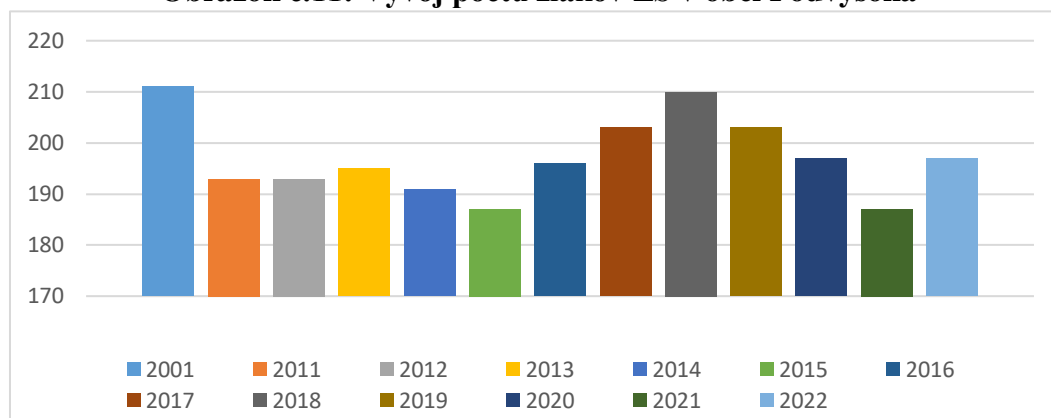
Zdroj: Obec Podvysoká

Obrázok č.10: Vývoj počtu žiakov MŠ v obci Podvysoká

Zdroj : Štatistický úrad Slovenskej republiky

Obrázok č.11: Vývoj počtu žiakov ZŠ v obci Podvysoká

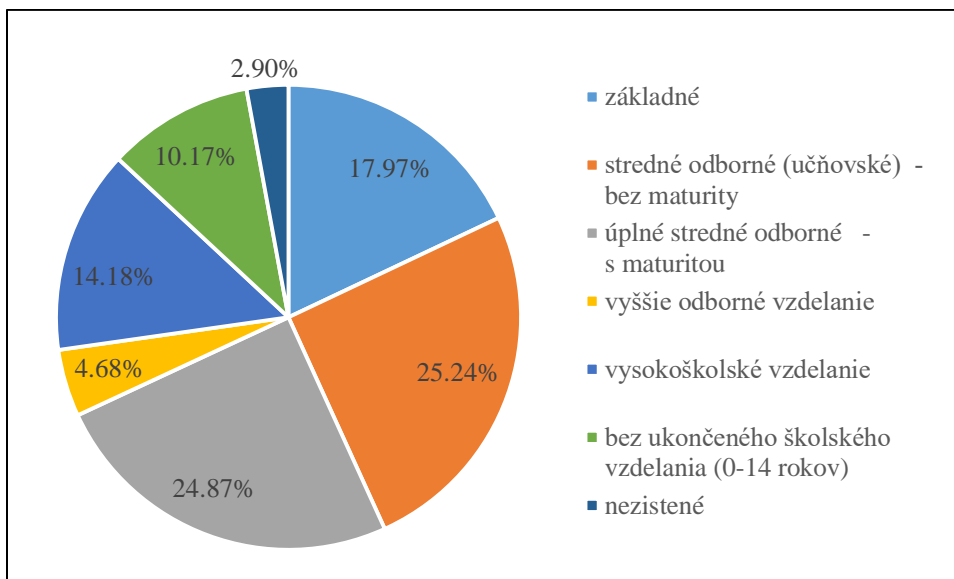
Zdroj : Štatistický úrad Slovenskej republiky

Stredné školstvo nie je priamo na území obce zastúpené. Študenti dochádzajú na stredné školy a gymnáziá najviac do Turzovky, Čadce a menej do Kysuckého Nového Mesta a Žiliny. Malá časť stredoškolákov dochádza do školy do iného mesta na Slovensku a malá časť do miest v českom pohraničí.

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva patrí medzi kultúrne znaky obyvateľstva. Vzdelanie je odrazom kultúrnej vyspelosti každej spoločnosti, odráža celkové ekonomické, hospodárske a sociálne pomery krajiny. Vzdelanie dáva základy všetkého, čo ľudstvo objavilo, vymyslelo, vytvorilo, či objaví, vymyslí a vytvorí v budúcnosti.

Trend vývoja štruktúry obyvateľstva obce Podvysoká podľa vzdelania na základe štatistických údajov zo sčítania obyvateľstva v roku 2021, v porovnaní s rokom 2001 a 2011, je charakteristický úbytkom počtu obyvateľov bez vzdelania (prirodzené vymieranie) a s dosiahnutým základným vzdelaním. Naopak, v roku 2021 bol v obci zrejмый nárast počtu obyvateľov s dosiahnutým učňovským vzdelaním bez maturity, úplným stredným odborným vzdelaním s maturitou, stredným odborným vzdelaním bez maturity a vysokoškolským vzdelaním. Vývojový trend zvyšovania vzdelanostnej úrovne obyvateľstva je zrejмый a spôsobený aj zmenou jeho hospodárskej štruktúry. V porovnaní s priemerom Slovenskej republiky obce (Kysúc) hlboko zaostávajú v zastúpení vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva.

Obrázok č.12: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov Podvysoká roku 2021

Zdroj : Štatistický úrad Slovenskej republiky, SODB 2021

1.3.5 Samospráva obce Podvysoká

Orgány obce tvorí starosta obce a obecné zastupiteľstvo. Predstaviteľom obce a najvyšším výkonným orgánom obce je starosta. Funkcia starostu je verejná funkcia a funkcia monokratická. Volia ho obyvatelia obce v priamych voľbách na štyri roky. Má samostatné a nezávislé postavenie, ktoré vyplýva zo zákona.

Obecné zastupiteľstvo je zastupiteľský zbor obce zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľmi obce na štyri roky. Počet poslancov na celé volebné obdobie určí pred voľbami obecné zastupiteľstvo podľa počtu obyvateľov obce. Obec Podvysoká má 9 poslancov.

V zmysle § 14 ods. 1 zákona č. 369/90 Zb. o obecnom zriadení môže obecné zastupiteľstvo zriadiť obecnú radu. Obecná rada je zložená z poslancov obecného zastupiteľstva, ktorých volí obecné zastupiteľstvo na celé funkčné obdobie. Obec Podvysoká nemá zriadenú obecnú radu.

1.3.6 Prehľad kompetencií obecných úradov

Obce spravujú svoje teritórium na základe originálnych a prenesených kompetencií. Jedná sa o matriku, správu majetku, správu volieb, odpadové hospodárstvo, ochranu životného prostredia, sociálne záležitosti a ochranu detí, ochranu zdravia, školskú správu, bytovú politiku, starostlivosť o verejné priestranstvá, územné plánovanie, kultúru a šport. V súčasnosti obce časť svojej agendy prenášajú do on line priestoru pre elektronické spracovanie.

1.3.7 Územné plánovanie obce Podvysoká

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia obce. Určujú sa jeho zásady, navrhuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno-historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi jeho trvalo udržateľného rozvoja.

Územné plánovanie utvára predpoklady pre trvalý súlad všetkých činností na jeho území s osobitným zreteľom na starostlivosť o životné prostredie, dosiahnutie ekologickej rovnováhy a zabezpečenia jeho trvalo udržateľného rozvoja, pre šetrné využívanie prírodných zdrojov a pre zachovanie prírodných, civilizačných a kultúrnych hodnôt.

Cieľom územného plánovania je prostredníctvom sústavného a komplexného riešenia priestorového usporiadania územia a funkčného využitia územia obce vytvárať predpoklady jeho trvalo udržateľného rozvoja. Územným plánovaním sa vo verejnom záujme určuje hospodárne využitie zastavaného územia obce a chráni nezastavané územie. Orgány územného plánovania obce tak premietajú konkrétne zámery do územia a koordinujú ich verejné záujmy.

Výsledkom územného plánovania obce je územný plán. Územný plán je podmienkou získania finančnej podpory na rozvojové procesy a poskytuje isté záruky pre investičné činnosti. Z dôvodov požiadavky efektívneho využitia zdrojov býva možnosť získania dotácií a grantov podmienená existenciou územného plánu a hlavne obsiahnutím daných zámerov v ňom.

Územný plán priťahuje súkromné investície a teda aj vo vzťahu k potenciálnym investorom je spracovaný územný plán signálom, že to samospráva so svojim rozvojom „myslí vážne“. Navyše, investičný vstup do územia s jasne stanovenými pravidlami, ktoré môže garantovať len územný plán, sa spája s omnoho menším rizikom.

Bez územného plánu je rozvoj každej samosprávy nekoncepčný a zložitý. Rozvoj daného územia bez územného plánu prakticky nie je možný, a to nielen v rámci regiónov, ale hlavne v mestách a vo väčších obciach, ktorým spracovanie územného plánu nariaďuje zákon. Nahrádzanie plánu územným rozhodovaním je administratívne náročné a už vôbec nemožno pri použití tohto postupu hovoriť o koncepčnom a efektívnom využívaní územia. Takto sa môže stať, že pozemky v atraktívnej lokalite obce sa zlým rozhodnutím využijú na nevhodné účely a stavby, ktoré budú hyzdiť prostredie alebo brániť jeho ďalšiemu rozvoju. Obec Podvysoká v roku 2021 zahájila spracovanie územného plánu obce.

1.4 Životné prostredie

1.4.1 Geologické, geomorfologické a pedologické pomery obce Podvysoká

Kataster obce Podvysoká má rozlohu cca 5,61 km² (561 ha). Nadmorská výška obce sa pohybuje v intervale od 460 m n. m.

Katastrálne územie Podvysoká spadá do dvoch orografických celkov: Javorníkov a Turzovskej vrchoviny. Obidve pohoria sú vybudované treťohornými flyšovými horninami stredného až vrchného eocénu, tzv. zlínskymi vrstvami račianskej jednotky magurského flyšu. Tieto sú v podstate zložené z ílovcov a pieskovcov, ktoré sa striedajú v mocných súvrstviach v podobe predĺžených pásov. Sliezka jednotka má príkrovový charakter a je tvorená pieskovicami a ílovcami, pieskovce sú miestami hrubozrnné.

Prevažná časť obce je budovaná magurskou jednotkou, patriacou do vnútornej časti flyšového pásma. Zo štyroch nad sebou ležiacich čiastkových príkrovov sa na stavbe celých Kysúc podieľajú hlavne dva, predstavované jednotkami račianskou - tá zasahuje i na územie obce a bystrickou. Typickým znakom pre ňu sú mohutné pieskovcové polohy (vrstvy), ktoré sa výrazne odrazili aj na morfológii územia.

Geomorfologická tvárnosť územia obce Podvysoká odzrkadľuje jednak petrografické zloženie jednotlivých štruktúr územia, tektonickú stavbu i erózo-denudačné procesy, ktoré sa v tejto oblasti uplatňovali po ukončení alpínskeho vrásnenia až po súčasnosť. Územie obce, ktoré je budované flyšovým pásmom má hladko modelované tvary.

Podľa geomorfologického členenia patrí územie do podsústavy Karpát, provincie Vonkajšie Západné Karpaty a oblasti Slovensko - moravské Karpaty a Západné Beskydy. Petrografická stavba podnietila hornatinový a vrchovinový reliéf a reliéf erózných brázd. Tvary sú modelované hladko, dominujú pásma chrbtov, miestami rozčlenenými priečnymi dolinami. Medzi typické javy na Kysuciach patria zosuvy, vyskytujúce sa viac menej na celom území flyšového pásma. Najvyššou kótou katastrálneho územia obce je Vrchtretina (Javorníky) s výškou 925,5 m. n. m..

Rieka Kysuca, pretekajúca v západno-východnom smere rozčlenila územie obce na dve časti s jednou pozdĺžnou dolinou. Typické flyšové erózne brázdvy vytvorené miestnymi potokmi možno vidieť i v južnej časti obce, ktorú tvorí celok Javorníky. Medzi typické javy na Kysuciach patria zosuvy, ktoré je možno vidieť v ktorejkoľvek časti obce. Medzi historické antropogénne tvary územia obce patria i tzv. medze, ktoré vznikli intenzívnym obhospodarovaním parciel vo vertikálne náročnom teréne. Časť z nich bola v čase kolektivizácie poľnohospodárstva rozoraná.

Pôdny kryt územia sa diferencuje najmä pod vplyvom klimatických a hydrologicko-substrátovo-geomorfologických pomerov. Klimatické pomery, predovšetkým pokles teploty

vzduchu a pribúdanie zrážok s nadmorskou výškou, členia pôdny kryt zonálne. Vertikálna zonálnosť pôdneho krytu je typická pre všetky horské oblasti a prejavuje sa zákonitou zmenou pôdnych typov a subtypov od úpätia po vrcholové časti pohorí.

V rámci vertikálnej zonálnosti pôdneho krytu najnižšie pásma tvoria nasýtené až nenasýtené hnedé lesné pôdy, ktoré siahajú zhruba do nadmorskej výšky 600 - 700 m. Vo vyšších polohách dominujú hnedé lesné pôdy nenasýtené. Hydrologické pomery ovplyvňujú formovanie pôdneho krytu, najmä na riečnych nivách, kde sa periodicky uplatňuje vplyv povodňových a poriečnych podzemných vôd. Podzemná voda ovplyvňuje trvalo pôdotvorný proces aj mimo riečnych nív, najmä v terénnych depresiách a v oblasti pramenísk.

Vplyvom veľkého množstva zrážok a nízkej priepustnosti podložia značná časť pôd má nepriaznivý vodný režim s dlhodobým alebo sezónnym prevlhčením a s výraznými znakmi procesov oglejenia. Typická je pre pôdy Kysúc skeletnatosť. Z hľadiska stupňa skeletnatosti môžeme pôdy zaradiť medzi stredne skeletnaté pôdy. Celková hĺbka pôdy v horských oblastiach je do 30 cm, v údolí je stredne hlboká s hĺbkou 30 - 100 cm.

1.4.2 Klimatické pomery obce Podvysoká

Základný vplyv na klimatické pomery v obci Podvysoká má geografická poloha, nadmorská výška a prevládajúce prúdenie vzduchu. Klímu výrazne ovplyvňuje dolinová poloha obce, výškové rozpätie medzi dnom obce a jej horskou obrubou a orientácia doliny v smere prevládajúcich vetrov. V horskej obrube obce pribúda oblačnosť. Osobitne charakteristické je klesanie teploty a pribúdanie množstva zrážok s výškou. Dno obce má naopak výraznejšie teplotné a zrážkové rozdiely medzi letným a zimným obdobím a vyznačuje sa veľkým počtom dní s teplotnou inverziou.

Podnebie obce Podvysoká je ovplyvňované prevládajúcim západným prúdením vzduchu v miernych zemepisných šírkach. Centrum obce Podvysoká v doline rieky Kysuca patrí do mierne teplej oblasti, okrsku mierne teplá, veľmi vlhká vrchovinová oblasť, s mierne chladným, horským klimaticko-geografickým typom klímy.

Priemerná teplota v obci v júli dosahuje 16 - 17 °C, priemerná teplota v januári je (-4) - (-6) °C, priemerná ročná teplota 5 - 7 °C, priemerná ročná amplitúda teplôt je 21 - 21,5 °C. Počet letných dní je 30 - 40 ročne. So stúpajúcou nadmorskou výškou klesá priemerná ročná teplota o 0,6 °C na každých 100 m. Väčšiu časť extravilánu obce Podvysoká vo vyššej nadmorskej výške možno zaradiť do chladnej klimatickej oblasti, okrsku mierne chladná oblasť.

S priemerným ročným úhrnom zrážok 800 - 1000 mm sa územie obce zaraďuje do vlhkej oblasti. Maximum zrážkovej činnosti pripadá na letné mesiace v období letných búrok, minimum v zimných mesiacoch. Počet dní so snehovou pokrývkou je ročne 80 - 120, v najvyšších polohách až do 180 dní.

Zrážky majú zo všetkých klimatických prvkov najpremenlivejší charakter. Zrážok je dostatok a sú pomerne rovnomerne rozložené počas roka. Pomer medzi najsuchším a najvlhším mesiacom je 1:2. Miestne rozdiely v zrážkových úhrnoch vyplývajú z nadmorskej výšky a expozície voči prevládajúcemu smeru vetra. S výškou pribúda v priemere na každých 100 m 60 - 80 mm zrážok. Najvyššie denné úhrny zrážok sa najčastejšie vyskytujú v období letných búrok.

Sú to výdatné ležaky, obyčajne sprevádzané elektrickými výbojmi a hrmením. Najvyššie denné úhrny zrážok sa najčastejšie vyskytujú v mesiacoch jún, júl a august. V zimnom období klesá výdatnosť zrážok, zrážky padajú prevažne v pevnom skupenstve a vytvárajú snehovú pokrývku. Prvé dni so snežením pripadajú priemerne na koniec mesiaca október, prípadne na začiatok mesiaca november. Posledné dni so snežením sa môžu v obci vyskytnúť ešte koncom apríla, resp. začiatkom mája. Dĺžka obdobia so snehovou pokrývkou závisí najmä od nadmorskej výšky. Snehová pokrývka trvá 90 dní, v horskej obrube sa v priemere sneh udržuje až 110 dní, pričom maximálnu výšku dosahuje v januári. Výška aj dĺžka snehovej pokrývky sa v dôsledku globálneho otepľovania a klimatických zmien znižuje.

Vietor patrí medzi najdôležitejšie klimatické prvky, lebo je „nositeľom počasia“. Veterné pomery sú podmienené jednak všeobecnou cirkuláciou ovzdušia, jednak orografickými pomermi. Oblasť je vcelku veterná, najviac veterných dní sa vyskytuje na jar, najmenej veterné je jesenné obdobie. Cez deň je najzriedkavejšie bezvetrie v prvých poludňajších hodinách a najčastejšie v nočných a skorých ranných hodinách.

1.4.3 Hydrologické pomery na území obce Podvysoká

Hydrologické pomery obce Podvysoká ovplyvňujú formovanie pôdneho krytu, najmä na riečnych nivách, kde sa periodicky uplatňuje vplyv povodňových a poriečnychpodzemných vôd. Podzemná voda ovplyvňuje trvalo pôdotvorný proces aj mimo riečnychniv, najmä v terénnych depresiách a v oblasti pramenísk. Vplyvom veľkého množstva zrážoka nízkej priepustnosti podložia, značná časť pôd má nepriaznivý vodný režim.

Na území obce Podvysoká je najvýznamnejším vodným tokom rieka Kysuca. Kysuca je typickou riekou v horskej oblasti so snehovo-dažďovým typom odtoku. Pramení pod vrchom Hričovce v katastrálnom území obce Makov, vlieva sa do rieky Váh pri Žiline a patrí

do umoria Čierneho mora. Celková dĺžka toku je 66,6 km, plocha povodia je asi 1 053 km². Cez obec Podvysoká preteká aj Šulkov potok.

1.4.4 Flóra a fauna obce Podvysoká

Charakter rastlínstva je ovplyvnený geologickým podložím, ktoré vytvára podmienky najmä pre acidofilnú vegetáciu, pričom územie patrí do oblasti Západokarpatskej kveteny. Klíma a nadmorská výška ovplyvňujú vegetáciu vertikálne, v oblasti je podhorského až horského charakteru. Podľa fyto geografického členenia Slovenska patrí územie do oblasti Západobeskydskej flóry.

Lesy tvoria krásny prírodný rámec obce Podvysoká a priam volajú turistov i cyklistov, alebo dokonca lyžiarov na bežkách, zdolať ich oblé hrebene. Väčšinu územia obce Podvysoká pokrývali v minulosti bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy, pričom lesnatosť bola takmer 100 %, a to do nadmorskej výšky takmer 800 m n. m.. V súčasnosti najväčšiu plochu lesných spoločenstiev zaberajú nepôvodné smrečiny.

Krovinová etáž v lesoch nie je vyvinutá, prípadne sú zastúpené ojedinele druhy ako napr. zemleň obyčajný, ostružina malinová, ostružina krovitá, lieska obyčajná a pod.. V bylinnej etáži rastú predovšetkým kyslomilné druhy smrečín ako napr. brusnica čučoriedková, chlpaňa hájna, tŕňovka dvojlistá a pod..

Na území obce rastú viaceré chránené a vzácne druhy rastlín, s ktorými sa môžeme stretnúť najmä v lesoch a na podmáčaných lúčach. Z takýchto druhov rastlín tu patria napr. vstavač mužský, bradáčnik vajcovitý, vemeník dvojlistý, pahorec brvitý, horec luskáčovitý, valeriána celistvolistá, bielokvet močiarny a pod.

Rovnako ako rastlinné spoločenstvá je aj založenie populácie fauny limitované prírodnými podmienkami ako sú zemepisná poloha, geologické a klimatické podmienky a vegetačný kryt. Komplex týchto faktorov ovplyvňuje jednotlivé živočíšne druhy v danom území. Na území obce Podvysoká je zaznamenaný taktiež výskyt mnohých chránených druhov živočíchov medzi ktoré patria napr. mlok obyčajný, skokan hnedý, užovka obojková, slepúch lámavý, vlk dravý, medveď hnedý, vydra riečna či druhy drobných zemných cicavcov.

1.4.5 Ochrana životného prostredia

Na území okresu Čadca sa nenachádza žiaden národný park. Na jeho území sa nachádza chránená krajinná oblasť Kysuce, ktorá v okrese Čadca pozostáva z dvoch samostatných častí, a to západnej Javorníckej a východnej Beskydskej. Do beskydskej časti malou mierou zasahuje aj

Chránené vtáčie územie Malá Fatra, ktoré je súčasťou NP Malá Fatra a Chránené vtáčie územie Horná Orava, ktoré je súčasťou Chránenej krajiny oblasti Horná Orava.

Na území okresu sa taktiež nachádza 16 maloplošných chránených území a 12 území európskeho významu. Celková plocha veľkoplošných chránených území je 552,10 km², čo je cca 72,6 % podiel na celkovej rozlohe okresu.

Tabuľka č.7: Maloplošné chránené územia v okrese Čadca

Kategória	Názov chráneného územia	Stupeň ochrany	Celková	Výmera (ha)	
				Ochranné pásmo	Z toho v okrese
Maloplošné chránené územia v okrese Čadca					
NPR	Malý Polom, Veľká Rača, Veľký Javorník	5	413,05	281,77	197
PR	Hričovec, Klokočovské skálie, Klubinský potok, Polková, Veľký Polom, Zajačková lúka	5,4	84,71	-	-
PP	Bukovský prameň, Korniansky ropný prameň, Megoňky, Vojtovský prameň, Vychylovské prahy, Vychylovské skálie	5,4	27,46	-	0,03
CHA	Chmúra	4	0,41	-	-
Spolu v okrese			525,63	281,77	197,03

Zdroj: Slovenská agentúra životného prostredia

Vďaka zachovalým prírodným, krajinárskym a estetickým hodnotám bolo neurbanizované územie Podvysoká začlenené do CHKO Kysuce. Účelom vyhlásenia je zveľaďovanie prírodných hodnôt a krajiny s rozptýlením osídlením, zabezpečenie optimálneho využívania územia so zreteľom na kultúrny, vedecký, vodohospodársky, ekonomický a zdravotno-rekreačný význam.

Pri zabezpečovaní primárnych a sekundárnych potrieb človeka veľmi často dochádza k narušeniu alebo k ničeniu prírody a celého životného prostredia. Človek nemá žiadne právo na ničenie diela, ktoré sám nevytvoril, má však povinnosť napraviť všetko to, čo za dlhé roky zničil, aby v dôsledku jeho konania nedošlo k ekologickej kríze, tzn. k extrémnemu stavu, pri ktorom dochádza k zrušeniu prírodných ekosystémov, k zlyhaniu zdrojov potravín, k vyčerpaniu zdrojov biosféry a nakoniec k zániku celých spoločenstiev vrátane človeka.

Základnou úlohou obce a jeho obyvateľov z hľadiska zabezpečenia trvalej prosperity je doceliť vysokú kvalitu základných zložiek životného prostredia - ovzdušia, vody, pôdy, horninového prostredia a organizmov, čoho predpokladom je minimalizácia negatívnych vplyvov a garancia funkčných a efektívnych systémov na ich ochranu a využívanie, riadených štátnym i podnikateľským sektorom.

K vážnym poškodzovateľom životného prostredia patrí bez pochyb drastický úbytok lesných porastov, a to nielen na území obce, ale na celom území našej planéty. Tonná už dnes za následok nevyčísliteľné škody. Ťažba dreva zásadne mení krajinný ráz celej krajiny a aj samotné zloženie lesa. Ťažba dreva predstavuje nezvratný proces a zároveň jeden z najvážnejších zásahov a vplyvov na životné prostredie. Prirodzený les sa nedá ničím nahradiť, a aj napriek tomu sa v ťažbe a devastácii lesov naďalej pokračuje. Pri súčasnom tempe ťažby drevnej hmoty spolu s nadmerným znečisťovaním ovzdušia môžu lesy úplne zmiznúť z povrchu Zeme už za 50 až 90 rokov - stav prinajmenej alarmujúci. S tým súvisí úbytok spodnej vody, presušanie krajiny a nerovnomerne rozložená zrážková činnosť v území (striedanie dlhých suchých období s nárazovými búrkami). Porušenie malého vodného cyklu – nezadržanie vody v krajine „tam kde spadne“, bude mať pre obyvateľov planéty nenapraviteľné škody.

Kvalite životného prostredia neprispievajú chátrajúce hospodárske objekty, staré drevené prístavby a oplotenia, neupravené dvory, chátrajúce rodinné domy a veľké betónové plochy pre parkovanie aut v záhradách.

1.4.6 Kvalita ovzdušia

Najväčším znečisťovateľom ovzdušia v zimnom období sú domácnosti, ktoré zabezpečujú svoje vykurovanie tuhými palivami. K devastácii životného prostredia prispievajú aj čierne skládky, nedoregulované vodné toky a samotní občania, ktorí sa podieľajú podstatnou mierou na vzhľade a estetike samotnej obce. Rozvinutím osvetly medzi občanmi sa časom môže zmeniť prístup k životnému prostrediu v rámci spomínanej obce.

Obec Podvysoká leží mimo záujmov väčších priemyselných výrobcov. Z tohto dôvodu môžeme konštatovať, že v katastrálnom území obce sa nenachádza veľký znečisťovateľ ovzdušia.

V súčasnosti sa stav ovzdušia obce zlepšil, čo je zrejme i pohľadom - samosprávy najmä v zimnom období už nie sú pri pohľade z vyvýšeného miesta zahalené do smogového oblaku. Najväčšími lokálnymi znečisťovateľmi ovzdušia sú kotle na tuhé palivo v rodinných domoch.

Pripojenosť bytových jednotiek (IBV a HBV) na plyn je v obci 61,41 %, čiže obyvatelia obce využívajú plyn ako primárny zdroj tepla. Ostatné byty, hlavne v rodinné domy využívajú aj iný spôsob zabezpečenia tepla a teplej vody, najmä tuhým palivom. Kúrenie elektrickou energiou

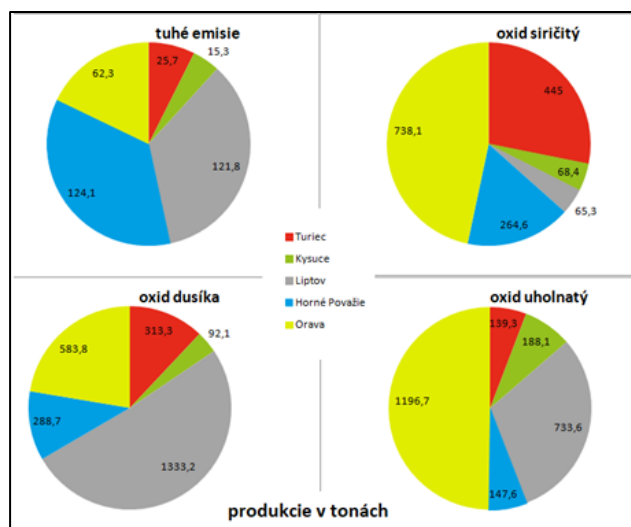

vyžíva 3,41% bytov a sekundárne kúrenie tuhým palivom využíva iba 14,93 % bytov. Do celkového množstva znečisťujúcich látok v ovzduší v obci výrazne prispieva presah z blízkyh priemyselných a ťažobných oblastí z Poľska a Českej republiky.

Celkovo môžeme konštatovať, že stav ovzdušia v rámci obce je uspokojivý keďže nadpolovičná väčšina obyvateľov využívaj s tendenciou sústavného znižovania nežiaducich faktorov. Najväčším znečisťovateľom ovzdušia v zimnom období sú domácnosti, ktoré zabezpečujú svoje vykurovanie tuhými palivami. K devastácii životného prostredia prispievajú aj čierne skládky, nedoregulované vodné toky a samotní občania, ktorí sa podieľajú podstatnou mierou na vzhľade a estetike samotnej obce. Rozvinutím osvetly medzi občanmi sa časom môže zmeniť prístup k životnému prostrediu v rámci spomínanej obce.

Kvalite životného prostredia neprispievajú chátrajúce hospodárske objekty, staré drevené prístavby a oplotenia, neupravené dvory, chátrajúce rodinné domy a veľké betónové plochy pre parkovanie aut v záhradách.

Obrázok č.13: Emisie základných znečisťujúcich látok ŽK v roku 2018

Zdroj: Datacube.statistics.sk, vlastné spracovanie, 2021

Významným krokom v oblasti životného prostredia na území obce je potreba intenzívnejšieho zavádzania obnoviteľných zdrojov energie, teda nefosílnych zdrojov energie, ktorých energetický potenciál sa trvalo obnovuje prírodnými procesmi alebo činnosťou ľudí. Ide o zdroje ako vodná energia, slnečná energia, veterná energia, geotermálna energia, biomasa vrátane všetkých produktov jej spracovania, bioplyn, skládkový plyn, plyn z čističiek odpadových vôd či biometán.

I keď sa alternatívne zdroje energie využívajú čoraz viac, a pre ich využitie máme v čase globálnych energetických kríz ako aj vojny na Ukrajine veľa relevantných dôvodov, ale k ich výraznému masovejšiemu využívaniu zatiaľ nedošlo. Často sa pri alternatívnych zdrojoch energie stretávame s mnohými problémami a prekážkami, ktoré stoja v ceste v ich zavádzaní, či zvýšení využiteľnosti ich dostupného potenciálu. V tomto období je možnosť získania rôznych dotácií pre zavedenie využitia alternatívnych zdrojov energie pre obce aj domácnosti.

1.4.7 Obehové hospodárstvo

Obec Podvysoká uskutočňuje mnohé aktivity pre zabezpečenie zberu triedenia a skládkovania odpadov v území. Ku všetkým týmto aktivitám sa v poslednom období pridala nová výzva a to osвета v boji za nevytváranie odpadu.

Obec zvýšila množstvo vyzbieraného odpadu z roku 2011 do roku 2015 o 66,3 t. Z roku 2015 do roku 2021 sa zvýšilo množstvo vyzbieraného odpadu o 366,87 t. V prepočte na jedného obyvateľa sa zvýšilo množstvo odpadu za rok 2011 zo 120,00 kg/obyvateľa v roku 2015 na 170,00 kg/obyvateľa čo predstavuje o 29,41% viac vyprodukovaného odpadu a v roku 2021 na 440,00 kg/obyvateľa čo predstavuje nárast o ďalších 61,36 %. Zaujímavý je pokles celkového vyzbieraného odpadu v obci Podvysoká v roku 2022, a to 328 kg/obyvateľa za rok čo predstavuje zníženie o 25,45 %.

Okrem zvýšenia samotného odpadu k tomu prispelo aj množstvo nových spôsobov zberu a množstvo edukačných aktivít vedúcich k zberu najmä separovaných komodít.

Tabuľka č.8: Vývoj celkového objemu vyprodukovaného odpadu v obci Podvysoká

Rok	2011	2015	2021	2022
Celkovo v (t)	156,60	222,90	589,77	581,27
kg/obyv.	120,00	170,00	440,00	428,00

Zdroj: Zber údajov, Obec Podvysoká

Z celkového vyprodukovaného odpadu v obci roku 2011 bolo zmesového komunálneho odpadu (netriedeného) 79,82 %. V roku 2015 kleslo množstvo zmesového komunálneho odpadu na 73,46 % a v roku 2022 na 30,86 %. Teda množstvo vyseparovaného odpadu malo stúpajúci charakter. Je to veľmi pozitívny trend (množstvo separovaného odpadu v roku 2022 bolo 69,14%), ktorý treba do budúca stále zlepšovať. V európskej rámcovej smernici o dopadoch je záväzok, aby členské štáty do 2020 recyklovali 50 % komunálneho odpadu.

Obec Podvysoká odváža zmesový komunálny odpad na skládku firmy Kysucká skládka odpadov (TKO Semeteš).

Tabuľka č.9: Vývoj vyprodukovaného zmesového komunálneho odpadu v obci Podvysoká

Rok	2011	2015	2021	2022
Celkovo v (t)	125,26	163,76	196,44	179,38
kg/obyv.	95,00	123,00	146,00	132,00

Zdroj: Zber údajov, Obec Podvysoká

Ako príklad uvádzame prehľad množstva separovaného plastového odpadu v obci v priebehu 10 rokov. Množstvo vyseparovaného plastového odpadu má neustále zvyšujúcu sa tendenciu. V roku 2022 bol pokles množstva vyseparovaných plastov oproti roku 2021 o 2,48 t, čo bolo spôsobené najmä zavedením systému zálohovania plastových fliaš a hliníkových plechoviek. Treba ešte zaviesť edukačné aktivity k obmedzovaniu nadmernej spotreby plastov.

Tabuľka č.10: Vývoj vyseparovaných plastov v obci Podvysoká

Rok	2011	2015	2021	2022
Celkovo v (t)	5,64	8,95	17,74	15,26
kg/obyv.	4,00	6,00	13,00	11,00

Zdroj: Zber údajov, obec Podvysoká

Ďalším významným krokom v oblasti ochrany životného prostredia je realizácia mnohých aktivít na zvýšenie separácie a zhodnocovania odpadu. Triedený zber vracia druhotné suroviny späť do výrobného procesu, čo výrazne vplýva na ťažbu a získavanie prvotných surovín. V mnohých smeroch sa tak znižuje devastácia nových území ťažbou.

Zmenšenie objemu skládkovania a spaľovania odpadov pozitívne ovplyvňuje znečisťovanie životného prostredia, a tým aj celkovo spotrebu energie. Kompostovaním biologicky rozložiteľných odpadov môžeme získať kvalitné ekologické hnojivá. Obec zakúpila občanom kompostéry a vybudovali kompostovisko, taktiež plánujú zriadenie zberného dvora. Obec má problém s regulovaním a sanovaním novovznikajúcich čiernych skládok.

1.5 Infraštruktúra

1.5.1 Dopravná infraštruktúra obce

Infraštruktúra je podmieňujúcim faktorom ekonomického a sociálneho rozvoja každej obce či mesta. Je tvorená predovšetkým technickou a sociálnou infraštruktúrou. Technická infraštruktúra je faktorom podmieňujúcim alokáciu podnikateľských subjektov a ich prosperitu. Rovnako dôležitý význam má aj z pohľadu obyvateľov obce, nakoľko determinuje vo významnej miere kvalitu ich života.

Obcou prechádza cesta II. triedy č. 487 Čadca - Turzovka - Makov, ktorá tvorí hlavnú dopravnú os v regióne Horných Kysúc a cesta III/487021, križ. II/487, III/48721, Podvysoká, okr. Čadca s dĺžkou 0,162 km. Zároveň tvorí spojnicu medzinárodných ciest I. triedy E 442 (I/18) Olomouc - Bytča - Žilina a E 75 (I/11) Ostrava - Čadca - Žilina.

Zadefinovaním potrieb obce v oblasti miestnej dopravy bolo v obci Podvysoká zaradených do siete miestnych komunikácií 31 obslužných komunikácií v celkovej dĺžke 6 311 m. Do funkčnej skupiny nemotoristických komunikácií bolo do funkčnej triedy chodníkov pre peších zaradených 7 chodníkov v celkovej dĺžke 3 090 m.

Na území obce Podvysoká sa nachádza celkovo 4 zastávky autobusovej hromadnej dopravy. Obec plánuje rozšírenie komunikácií v rámci scelovania pozemkov a dobudovanie chodníkov cca 2 km, taktiež plánuje rozšírenie parkovísk pri ZŠ, Obecnom úrade, Obecnom parku, cintoríne a pri potravinách COOP Jednota. Obec udržiava všetky cesty v passporte. Obec plánuje rekonštrukciu mostu spolu s obcou Olešná, ktorý spája tieto dve obce.

Obec má aj železničné prepojenie s mestom Čadca jednokoľajovou neelektrifikovanou traťou č. 128 Čadca - Turzovka – Makov s jednou železničnou zastávkou v obci Podvysoká. Obec v roku 2021 zrekonštruovala s pomocou obce Olešná asfaltový kryt na moste cez rieku Kysucú, ktorá spája tieto dve obce. V budúcnosti obec plánuje rekonštrukciu a modernizáciu chodníkov a výstavbu priechodov pre chodcov.

Tabuľka č.11: Cestná infraštruktúra v okrese Čadca v rokoch 2013 a 2022 (v km)

Okres Čadca	Rok 2013	Rok 2022
Cesty „E“ pre medzinárodnú premávku	32,132	30,906
Trasy „TEM“	31,871	33,139
Trasy „TEN-T“		32,251
Diaľnice	0,238	30,639
Rýchlostné cesty	0	0
Privádzače rýchlostných ciest	0	0
Cesty I. triedy	53,454	56,013
Cesty II. triedy	68,903	69,405
Cesty III. triedy	112,751	110,928

Zdroj: Slovenská správa ciest

Okresom Čadca prechádza dopravný koridor základnej siete TEN-T, Balticko-jadranský koridor. Okresom Žilina prechádzajú dva dopravné koridory základnej siete TEN - T, Balticko-jadranský koridor a Koridor Rýn - Dunaj. Z hľadiska budúceho využitia polohového potenciálu je dôležitým faktorom jeho vhodné napojenie na diaľnicu D3 a modernizovanú železničnú sieť.

V okrese Čadca bolo v roku 2021 evidovaných 41 707 áut so spaľovacím motorom a 235 s elektrickým prípadne hybridným motorom. V okrese Žilina bolo v roku 2021 evidovaných

91 089 áut so spaľovacím motorom a 1086 s elektrickým prípadne hybridným motorom. V porovnaní počtu áut na jedného obyvateľa bolo v okrese Čadca 0,48 áut/obyvateľa, v okrese Žilina 0,57 áut/obyvateľ a v rámci celého Žilinského kraja to bolo 0,52 áut na obyvateľa v roku 2021.

Tabuľka č.12: Počet osobných automobilov a motorových vozidiel evidovaných v okresoch CA a ZA marec 2021

Okres/región	Spaľovací motor		elektr.+hybrid			koefspalovacie/e+h	
	Osobné	Motorové	Osobné	Nákladné	Motorové	Osobné	Motorové
ZA	72 816	91 089	1 082	4	1 086	67,00	84,00
CA	33 845	41 707	234	1	235	144,64	177,48
ŽSK	285 005	359 319	2 775	10	2 785	102,70	129,02

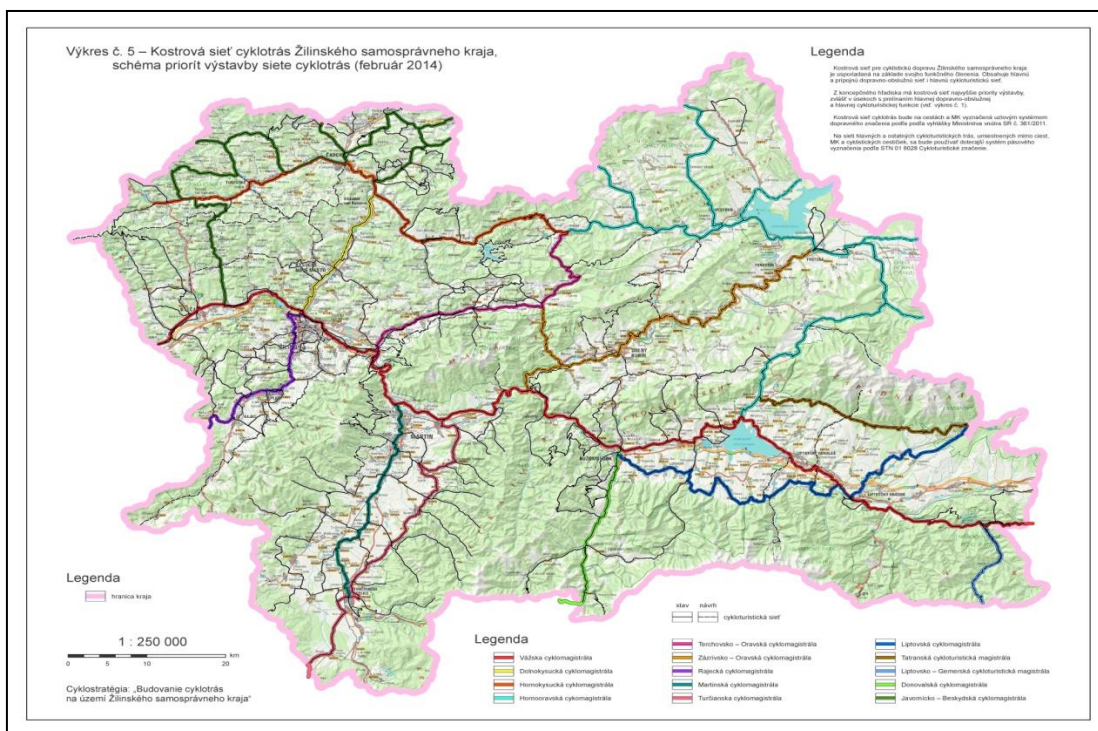
Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Mnohé z miestnych komunikácií, ako sme už vyššie spomínali, nevyhovuje potrebám obyvateľov a je nutné, aby sa na ich rekonštrukciu vynakladalo viac finančných prostriedkov. Obec plánuje v jednotlivých častiach obce riešiť aj stav pešej dopravy, nakoľko neustále sa zvyšujúci nárast automobilovej dopravy predstavuje priame riziko pre chodcov.

V Žilinskom kraji je vyznačených vyše 2500 km cykloturistických trás, čo je zatiaľ najviac medzi kraji v SR. V súčasnosti nie sú v obci vybudované samostatné cyklochodníky. Na realizácii tejto siete obec pracuje. Obcou prechádza modrá značená cyklotrasa Vysoká nad Kysucou, Grušpírovci - Turzovka - Olešná, Maslovenka ktorá je v správe SSC a má dĺžku 18km.

Obec Podvysoká sa plánuje zapojiť do sústavy cyklochodníka Strieborná Kysuca. Jej dobudovaním sa zvýši turistická atraktivita obce, regiónu, vytvoria sa príležitosti pre aktívny oddych, šport, ale aj zníži počet účastníkov cestnej premávky na štátnej ceste II/487.

Obrázok č.14: Kostrová sieť cyklotrás ŽSK

Zdroj: ŽSK

1.5.2 Technická infraštruktúra

Elektrifikácia obce

Obec je zásobovaná elektrickou energiou, ktorú zabezpečuje Stredoslovenská energetika, a. s.. Rozvod elektrickej energie je technologicky riešený vzdušným káblovým systémom po betónových stĺpoch, ktorý zabezpečuje dodávku elektriny na štandardnej úrovni. V niektorých lokalitách dochádza k nežiaducemu poklesu napätia z dôvodu väčšej vzdialenosti od situovaných trafostaníc. Tento nedostatok sa musí riešiť výstavbou zahusťovacích trafostaníc, resp. osadzovaním väčších transformačných jednotiek. VVN a VN vedenia. V riešenom území obce Podvysoká sa vo výhlade eviduje výstavba 2x110 kV vedenia v smere Raková - Turzovka, pre ktoré je potrebné chrániť územie o šírke 39 m.

Územie obce Podvysoká je zásobované elektrickou energiou z uzla 110/22 kV RZ Čadca po vedení číslo 232 Čadca - Makov a po 22 kV prepojí na linku č. 187, vyvedenej z 22 kV rozvodne závodu Raková.

Verejné osvetlenie v obci

Obec Podvysoká v roku 2014 realizovala projekt s názvom „Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia obce Podvysoká“. Cieľom projektu bolo rekonštrukciou a

modernizáciou sústavy verejného osvetlenia doplniť existujúcu sústavu a zabezpečiť jej energetickú a finančnú efektívnosť. Bolo vymenených 150 existujúcich svietidiel za svietidlá spĺňajúce najnovšie normy na osvetlenie komunikácií. Svetelná sústava v obci Podvysoká bola doplnená o 55 nových svietidiel.

Obec Podvysoká zrealizovala taktiež v priebehu roku 2015 výstavbu osvetlenia prechodov pre chodcov na ceste II/487, čím došlo k osvetleniu prechodov pri Obecnom úrade, Základnej škole i nákupnom stredisku. Osvetlenie prechodov pre chodcov je totiž jedna z podmienok na ich zachovanie a pri jej nesplnení dopravný inšpektorát v spolupráci so správcom komunikácie takéto nevyhovujúce prechody rušia.

Po dokončení prác a uvedení osvetlenia prechodov do prevádzky sa výrazným spôsobom zlepšila bezpečnosť účastníkov cestnej premávky na ceste II/487, na ktorej sa premávka motorových vozidiel každoročne viditeľne zvyšuje, čím sú vo veľkej miere ohrozovaní hlavne chodci.

V roku 2021 v letných mesiacoch prebehla rekonštrukcia verejného osvetlenia za moderné a automaticky riadené LED osvetlenie, ktorých počet chce obec zvýšiť. V obci je zriadený kamerový systém, ktorý chce obec rozšíriť do ostatných častí obce.

Pošta, telekomunikačná sieť a miestny rozhlas na území obce

V obci Podvysoká je zriadená miestna telefónna sieť, na ktorú má možnosť sa pripojiť 80% domácností. Občania mladšej vekovej kategórie využívajú však vo veľkej miere služby mobilných operátorov. Informovanosť občanov v obci Podvysoká zabezpečuje aplikácia.

Televízne vysielanie zabezpečuje vykrývač, ktorý sa nachádza na území obce Staškov a Turzovka. Približne 20 % domácností v obci Podvysoká využíva pripojenie na internet. V štádiu rozpracovania je zosieťovanie obecných úradov Horných Kysúc. Realizácia tohto projektového zámeru skvalitní a urýchli výkon verejnej správy v tomto mikroregióne.

V obci Podvysoká prevádzka pošty zabezpečuje podávaciu službu a dodávanie zásielok poštovými doručovateľmi, organizačne patria pod Regionálne poštové centrum (RPC) Žilina, ktorá sa nachádza v budove potravín COOP JEDNOTA.

V obci Podvysoká je zavedený rozhlas v dĺžke vedenia 8,1 km po drôte. Je potrebné vykonať jeho rekonštrukciu s možným zavedením bezdrôtového systému rozšírenie siete do periférnych častí obce s perspektívou do nových lokalít, kde bude v budúcnosti prebiehať individuálna bytová výstavba.

Plynofikácia a výroba tepla v obci

Celá obec Podvysoká je splynofikovaná od roku 1999. Ako zdroj plynu pre obec Podvysoká a okolité obce slúži VTL plynovod oc. D 150 PN40 (4,0MPa). Z neho pomocou regulačných staníc (RS) plynu je plyn distribuovaný do jednotlivých obcí k jednotlivým odberateľom. záujmovom území je zrealizovaná celoplošná plynofikácia. Celé územie je zásobované plynom o pretlaku 0,3 MPa s výkonom 3000(m³/h). Miestne distribučné plynovody sú budované z polyetylénu, dimenzie potrubí v zmysle podkladov SPP-d. Plynofikácia mala pozitívny vplyv na stav životného prostredia v obci, nakoľko sa znížil podiel popolu zo spaľovania uhliak komunálneho odpadu. Zemný plyn je totiž zo všetkých fosílnych palív pre životné prostredie najpriateľnejší, pretože neprodukuje kyslíčniky síry, pevné častice a emituje aj omnoho menej NO_x a CO₂. Samotná plynofikácia však má vplyv na zmenu zloženia komunálneho odpadu (mierny nárast papiera, plastov a pod.). Prevádzkovateľom plynovodu je Slovenský plynárenský priemysel a.s..

Z celkového počtu trvale obývaných bytov podľa SODB z roku 2021 bolo bytov napojených na plynové kúrenie 61,41 %. Počet domácností využívajúcich plyn na kúrenie je však nižší. Je to spôsobené vysokou cenou plynu a neistotou trhu a teda zmenou ich palivovej základne na staršie tuhé palivo, alebo novšie elektrické a tepelné čerpadlá. Kúrenie tuhým palivom využíva v obci až 14,93 % domácností. Vykurovanie elektrickou energiou využíva 3,41 % domácností.

V rámci obce sú na plynofikáciu napojené budovy obecného úradu, domu kultúry, ZŠ s MŠ a telocvičňa. Tieto plynové kotly a rozvody je nutné rekonštruovať, alebo prejsť na alternatívne spôsoby vykurovania. Obec plánuje rozšírenie plynofikácie v rámci novovybudovanej individuálnej výstavby.

Tabuľka č.13: Základné údaje o bytoch v obci Podvysoká v roku 2021

Obec Podvysoká		
Bytov spolu	469	
Vykurovanie: (počet / %) plyn	288	61,41 %
elektrina	16	3,41 %
pevné palivo	70	14,93 %
S vodovodom v byte: (počet /%)	368	78,46 %
zo spoločného zdroja	66	14,07 %
mimo bytu	7	1,49 %
bez vodovodu	23	4,9 %
Byt s kanalizáciou: (počet/ %)	205	43,71%
prípojka na kanalizačnú sieť	9	1,91%
domáca čistička odpadových vôd	203	43,28%
Septik, žumpa	49	10,44%
bez kanalizácie		

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, SODB 2021

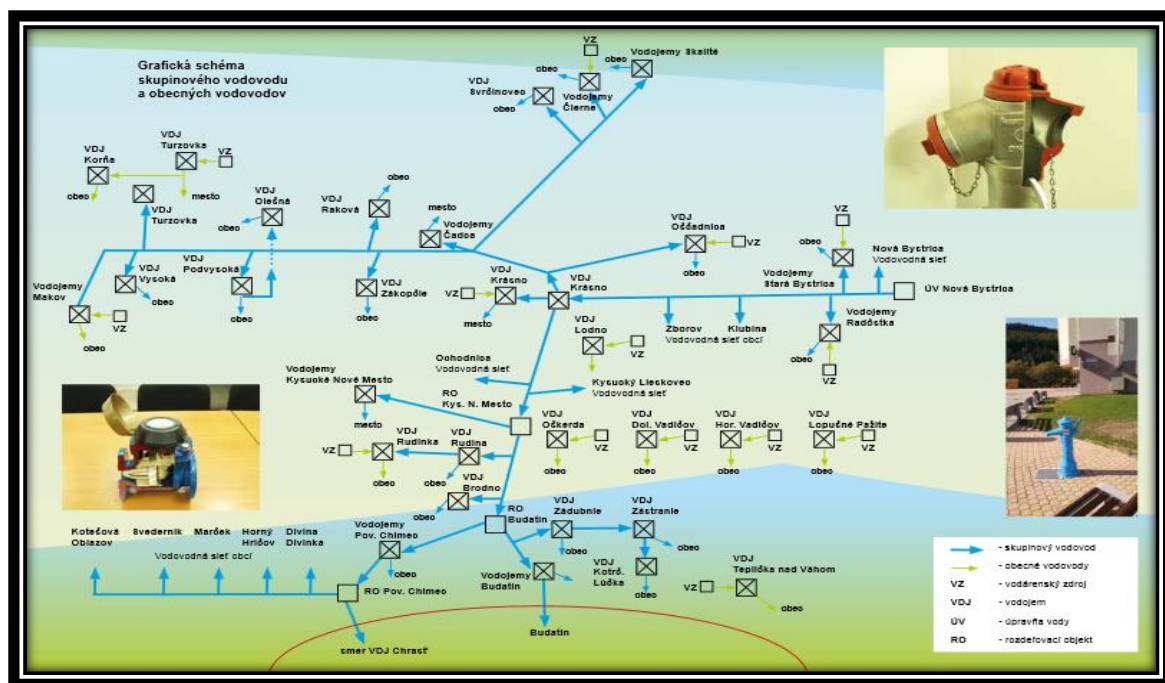
1.5.3 Vodovod na území obce Podvysoká

V obci Podvysoká je vybudovaná komplexná vodovodná sieť, avšak nájdú sa aj domácnosti, ktoré ako zdroj vody využívajú naďalej vlastné studne. To, že v obci Podvysoká je väčšina domácností napojená na verejný vodovod má výrazný vplyv aj na kvalitu života obyvateľov v nej žijúcich, ako aj pre prípadnú alokáciu firiem v obci, pre ktoré je dispozícia pitnej vody z verejnej vodovodnej siete nevyhnutnou podmienkou.

Trvalo to dlho - až v ére samostatnosti v roku 1999 sa obci podarilo uskutočniť vybudovať verejný vodovod. V roku 2011 prešiel pod správu SEVAK-u. Voda do obce je dopravovaná po trase skupinového vodovodu z vodárenského zdroja Nová Bystrica. Po trase z Novej Bystrice do Žiliny a Čadce sú na prírodné potrubie pripojené všetky mestá a obce. Celková dĺžka prírodného potrubia je takmer 58 km. Od roku 2010 sa pitná voda privádza prírodným potrubím do ďalších obcí Horných Kysúc - Raková, Zákopčie, Staškov, Olešná, Podvysoká, Dlhá nad Kysucou, Turzovka, Korňa, Vysoká nad Kysucou, Makov, Svrčinovec, Čierne, Skalité v dĺžke 53 km.

V roku 2021 bolo na spoločný vodovod pripojených 78,46 % domácností z celkového počtu domácností 469 v obci. Vlastný zdroj využívalo 14,07 % domácností. Bez vodovodu je 4,9 % domácností. Obec plánuje rozšírenie vodovodnej siete v rámci novovybudovanej individuálnej výstavby.

Obrázok č.15: Grafická schéma skupinového vodovodu a obecných vodovodov

Zdroj: SEVAK - Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a.s.

V okrese Čadca a jeho okolí sa nachádzajú územia s významnou prirodzenou akumuláciou povrchových a podzemných vôd, čo dokladuje vyhlásená CHVO Beskydy a Javorníky, ktorá sa sčasti rozkladá aj na území okresu Čadca. Na území okresu sa tiež nachádza už spomínaná vodárenská nádrž Nová Bystrica s kapacitou 1030 l/s.

1.5.4 Kanalizačná sieť na území obce

Používanie kanalizácie na území Kysúc historicky siaha do 50. - 60. rokov dvadsiateho storočia. Z dostupných archívnych dokumentov vyplýva, že odpadové vody boli odvádzané z niekoľkých ulíc mesta Čadca do potoka Rieka a následne do rieky Kysuca, bez ich čistenia. Intenzívnejšie sa budovaniu kanalizácie a čisteniu odpadových vôd začali kompetentní venovať po roku 1960.

Odkanalizovaniu a úrovni čistenia odpadových vôd (bohatých na organické látky, zlúčeniny dusíka a fosforu) obec venovala značnú pozornosť. V rámci realizácie projektu „Dodávka pitnej vody a odkanalizovanie Horných Kysúc“ v priebehu rokov 2006 – 2010.

Nová úprava zákona o vodách totiž stanovuje povinnosť odvádzať odpadové vody z aglomerácií verejnými kanalizáciami. Vypúšťanie komunálnych odpadových vôd a organicky znečistených priemyselných odpadových vôd do povrchových vôd je podľa spomínaného zákona možné až po ich minimálne dvojstupňovom čistení (v mechanicko-biologických čističkách odpadových vôd - ČOV).

Obcou prechádza zberač Podvysoká - Raková v celkovej dĺžke 5,7 km, počet ČSOV na tomto úseku je 6. Celková dĺžka kanalizačnej siete v obci Podvysoká je 5,5 km. Aj po uvedení tejto stavby do prevádzky ostáva naďalej mnoho domácností nenapojených na kanalizáciu sieť.

V roku 2021 bolo na verejnú kanalizačnú sieť pripojených 43,71 % domácností obce. Septik alebo žumpu využívalo 43,28 % domácností. Vlastnú čističku odpadových vôd malo iba 1,91 % domácností obce Podvysoká. Obec plánuje rozšírenie kanalizačnej siete v rámci novovybudovanej individuálnej výstavby.

Tabuľka č.14: Základné údaje o vybudovanej kanalizačnej sieti v obciach

Úseky kanalizačnej siete	dĺžka / km	počet ČSOV
Zberač Zákopčie-Raková	3,5	1
Kanalizácia Raková	14,4	1
Kanalizácia Zákopčie	5,5	1
Zberač Olešná-Staškov	4,1	2
Kanalizácia Staškov	9,5	0
Kanalizácia Olešná	5,2	0
Zberač Podvysoká-Raková	5,7	6
Kanalizácia Podvysoká	5,5	3

Zdroj: SEVAK - Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a.s..

1.5.5 Cintorín a cintorínske služby v obci Podvysoká

V obci Podvysoká sa nachádza 1 cintorín situovaný v centre obci. V obecnom cintoríne sa nachádza dom smútku, ktorý je potrebný rekonštruovať. Cintorín v obci Podvysoká je potrebné rozšíriť o nové plochy. Obec má vybudované kolumbárium. Kapacita tohto cintorína nie je dostačujúca, preto v najbližšej dobe sa plánuje rozšírenie cintorína a parkoviska.

1.6 Sociálna stabilita

Sociálna charakteristika obce Podvysoká sa odvíja od sociálnej politiky štátu a regiónu, od štruktúry obyvateľstva, demografického vývoja, úrovne zamestnanosti a pracovných príležitostí v obci i v jej širšom okolí. Od toho závisí aj úroveň sociálnej odkázanosti niektorých skupín obyvateľstva. Sociálnu situáciu v obci Podvysoká koriguje výkon originálnych kompetencií miestnej samosprávy.

1.6.1 Sociálne služby na území obce

Sociálne služby sú jednou z foriem sociálnej pomoci pre ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii. Štát prostredníctvom nich podporuje sociálne začlenenie občanov a uspokojovanie sociálnych potrieb ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii.

Sociálne služby v rámci obce Podvysoká sú rozvinuté cez rôzne typy poskytovateľov sociálnych služieb so silnou angažovanosťou ŽSK v sociálnych službách aj v zdravotníctve v rámci celého okresu Čadca. Kostru sociálnych služieb v okrese Čadca zabezpečovaných pobytovou formou tvoria štyri zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti ŽSK, z toho tri domovy sociálnych služieb a zariadenia pre dospelých, jeden domov sociálnych služieb a špecializované zariadenie, ktorých objekty sa nachádzajú v Čadci, Čadci - Horelici, Čiernom, Vysokej nad Kysucou a Ošadnici.

Demografický potenciál obce Podvysoká vypovedá o postupnom starnutí obyvateľstva. V nasledujúcom období sa predpokladá nárast obyvateľstva poproduktívneho veku, preto je potrebné uvažovať o udržaní sociálnych zariadení pre obyvateľov obce.

Na úseku sociálnych služieb obec zabezpečuje pre svojich občanov nevyhnutnú sociálnu starostlivosť a to predovšetkým:

- ✓ základné sociálne poradenstvo,
- ✓ poskytovanie jednorazových dávok v hmotnej núdzi sociálne odkázaným občanom,
- ✓ pre deti v hmotnej núdzi zabezpečovanie stravy a školských potrieb,

- ✓ vyplácanie rodinných prídavkov, pre deti ktoré zanedbávajú školskú dochádzku,
- ✓ umiestňovanie detí do detských domovov
  - sledovanie rodiny, návštevy rodiny, organizovanie
  - nákup do domácnosti z dôvodu zanedbávania výchovy a starostlivosti o deti,
- ✓ umiestňovanie občanov odkázaných na domov sociálnych služieb, - navštevovanie našich občanov umiestnených v DSS a DD,
- ✓ vyhľadávajú hlavne osamelých občanov, ktorí sú odkázaní na pomoc inej osoby,
- ✓ úzka spolupráca s ÚPSVa R Čadca
  - pri riešení problémových detí, ktoré sa dopustili priestupku, záškoláctva, návštevy v rodine a podobne podľa potrieb ÚPSVa R Čadca.

Na území obce sa nenachádza žiadne zariadenie pre deti a rodiny rámci sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré nahrádza dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie. V obci sa nenachádza žiadne sociálne zariadenie pre seniorov. Obec Podvysoká neposkytuje terénnu sociálnu službu - opatrovateľskú službu. Obec má záujem o vybudovanie denného stacionára.

Tabuľka č.15: Počet miest v zariadeniach sociálnych služieb pre seniorov v okresoch ŽSK

Počet miest v zariadeniach sociálnych služieb pre seniorov	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Čadca	200	195	188	184	180	277	275	318	311	313
KysuckéNové Mesto	115	62	84	39	31	72	67	63	63	31
Žilina	46	154	112	183	241	272	296	298	303	349

Zdroj: e-VUC, vlastné spracovanie

V obci Podvysoká absentuje zdravotná starostlivosť pre deti a dospelých. Zdravotnícke služby obyvateľom obce poskytujú zdravotné strediská, susediacich obcí a miest napr. Zdravotnícke stredisko Staškov. V budove Zdravotníckeho strediska Staškov sa nachádza ambulancia praktického lekára pre dospelých a ambulancia stomatóloga. Lekárske služby obyvateľom obce dopĺňa aj lekárka Arnika ktorá sídli v tomto stredisku obce Staškov. Ambulancie pediatrov sú využívané v Turzovke alebo v Čadci. Vyššie zdravotnícke služby zabezpečuje poliklinika v Turzovke a nemocničnú starostlivosť obyvateľom obce Podvysoká poskytuje Kysucká nemocnica s poliklinikou v Čadci a Fakultná nemocnica s poliklinikou v Žiline.

1.6.2 Bývanie a služby občanom obce

Vzhľadom na dobrú polohu obce a jeho dopravnú dostupnosť (železničné a autobusové spojenie) v kombinácii s občianskou vybavenosťou (materská škola, základná škola) i so všetkými

svojimi pozitívami, obec poskytuje dobré podmienky na život a bývanie. V roku 2021 podľa výsledkov SODB bolo na území obce 393 trvalo obývaných domov. Celkový počet obývaných bytov bol 469 (bytov v rodinných domov bolo obývaných 399) a v 3 bytových domov (bytov v bytových domoch bolo obývaných 21).

Záujem o bytové domy pretrváva najmä u mladšej časti obyvateľstva. Záujem o ne však prejavujú aj vekovo starší občania nad 60 rokov. Prevládajúcou formou bytovej výstavby v obci je individuálna bytová výstavba.

Nájomné obecné byty sú v zastúpení 14 bytových jednotiek. Súkromné byty sú v zastúpení 6 bytových jednotiek a 5 bytových domov. Momentálne prebieha výstavba súkromných bytových domov. Obec v rámci výstavby novej IBV a HBV zabezpečí dobudovanie inžinierskych sietí a kamerového systému.

Tabuľka č.16: Domová a bytová výstavba v obci v roku 2001 a 2021

Obec Podvysoká		
Počet	2001	2021
Počet domov celkom	361	444
trvale obývané domy	304	393
bytové domy	1	3
bytové domy v %	0,2%	0,4%
Celkový počet bytov spolu	401	469
Byty v RD	394	399
Byty v BD	6	21

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky - SODB 2001, 2021

1.6 Identita a sebestačnosť

1.7.1 Kultúra na území obce

Kultúra - to nie sú len súbory, knihy, či kultúrne domy, ale predovšetkým dosiahnutá úroveň vzdelanosti, výchovy a prostredie, v ktorom ľudia žijú a naplňajú zmysel svojho života. Kultúra ako taká je časťou sociálnych vzťahov v každej spoločnosti. Môžeme povedať, že ide o dodržiavanie kultúrnych tradícií, hodnôt a zvykov regiónov, miest či obcí. Pomocou kultúrnych akcií môže každá obec podporovať u ľudí kreativitu, prípadne nadobúdanie hodnôt nielen k svojej obci, ale aj medzi ľuďmi navzájom.

Kultúrny a spoločenský život obce Podvysoká sa v minulosti odvíjal od mnohých okolností. Bolo to náboženské a národnostné zloženie obyvateľstva, pracovnoprávne postavenie, sociálne pomery, vzdelanostná úroveň, zastúpenie inteligencie či verejnoprávnych inštitúcií.

Kultúrny život a kultúrne podujatia v obci Podvysoká sa väčšinou sústreďujú do kultúrneho domu obce a na futbalové ihrisko FK Slovan Podvysoká. Možnosť kultúrneho vyžitia

obyvateľom obce poskytujú aj podujatia okolitých obcí, či už len pár kilometrov vzdialeného mesta Turzovky, Čadci či obce Staškov.

K prejavom kultúrneho života obce Podvysoká bez pochyb patrí aj ľudový kroj, ľudová pieseň, tradičné hudobné nástroje a nárečie. Obec založila detský folklórny súbor Kysucké krpčky a heligonkovú triedu. Môžeme povedať, že Kysuce sú oblasťou, kde sa udržal ľudový odev najdlhšie. V obci Podvysoká nepôsobí folklórny súbor ale obec zabezpečuje ľudové kultúrne predstavenia pomocou folklórnych skupín s okolitých obcí ako FS Staškovanka alebo FS Bukovinka, ktoré zachovávajú tradičné zvyky a piesne aj v tejto obci.

Medzi najvýznamnejšie kultúrne podujatia v obci Podvysoká patrí: Futbalový turnaj o pohár memoriál Jána Chabroňa, Váňanie mája, Deň matiek, Podvysocké kultúrno-športové leto, Výstava ovocia a zeleniny, Stretnutie dôchodcov, hokejový turnaj, Vianočné trhy v Základnej škole, Privítanie detí a mnoho ďalších podujatí.

Tie pripravuje pre všetky vekové kategórie Obecná knižnica, FK Slovan Podvysoká a DHZ Podvysoká, Farnosť Podvysoká, a všetky školské zariadenia či aktívni jednotlivci. Obec plánuje vydávať každoročne kalendár kultúrnych, spoločenských, náboženských a športových podujatí, z ktorého si každý obyvateľ či návštevník obce môže vybrať podujatie blízke jeho srdcu. Obec potrebuje zrekonštruovať interiér kultúrnej sály a knižnice spolu s doplnením o materiálo-technické vybavenie, taktiež pre konanie kultúrnych podujatí plánujú vybudovať mobilné pódium spolu s materiálo-technickým vybavením ako je osvetlenie, ozvučenie. Obec nemá zriadenú žiadnu klubovňu v ktorej by sa stretávali rôzne skupiny občanov napríklad (seniori, deti a pod.)

Kultúrne a historické pamiatky na území obce Podvysoká

Kaplnka z 19. storočia:

Kaplnka sa nachádza v Podvysokej v časti u Komankov č.312. Okolo nej sa vypínajú vysoké košaté lipy, ktoré sú približne rovnako staré a tiež sú výborným orientačným bodom pre okolie. Kaplnka bola postavená začiatkom 19. storočia (okolo roku 1800), má predstavenú vežičku. Stavba má hladkú klasickú fasádu. Pozoruhodná je v nej baroková plastika Panny Márie s Ježiškom na rukách. Ide o polychrómovanú drevorezbu, ktorú vyrobil ľudový majster v druhej polovici 18. storočia.

Socha Rudolfa Jašíka pri základnej škole: Rudolf Jašík (1919-1960) prozaik, básnik.

Navštevoval základnú školu v Podvysokej, z tohto prostredia napísal v roku 1956 baladický, sociálny román o osude chudobnejších spoločenských vrstiev a biede kysuckých dedín – Na brehu priezračnej rieky.

Farnosť Podvysoká

Cirkevne patrila po svojom vzniku k evanjelickej neskôr katolíckej farnosti v Čadci. Od roku 1749 bola filiálkou novej farnosti Zákopčie, od roku 1796 filiálkou Staškova. Ešte do konca 18. storočia sa Podvysoká a Olešná stali filiálkami farnosti Turzovka, kde zotrvali až do moderného obdobia. V roku 1865 bola v obci Podvysoká postavená kaplnka zasvätená úcte Panny Márie. Nový kostol Sedembolestnej Panny Márie bol v obci postavený v rokoch 1991 - 1993.

3. júla 2015 v kostole Sedembolestnej Panny Márie v Podvysokej, ktorú celebroidal žilinský biskup Mons. Tomáš Galis spoločne s kňazmi z okolitých farností s platnosťou od 1. júla 2015 obce Podvysoká a Olešná vrátane ich príslušných katastrálnych území odčlenil z Farnosti Turzovka, do ktorej cirkevno-práve patrili a zriadil ich ako samostatnú farnosť s úradným kánonickým názvom Farnosť Podvysoká.

Súčasne za jej farský kostol určil Kostol Sedembolestnej Panny Márie v Podvysokej. Hranice novej Farnosti Podvysoká tvoria katastrálne hranice oboch uvedených obcí. Za prvého správcu Farnosti Podvysoká bol menovaný Mgr. p. farár Miroslav Vároš.

1.7.2 Cestovný ruch v obci

Cestovný ruch je odvetvie zahŕňajúce súbor činností zameraných na cestovanie a následný pobyt, ktorý je uskutočňovaný spravidla vo voľnom čase, ako aj na s nimi spojené služby, najmä ubytovanie a stravovanie. Je jedno z najrýchlejšie sa rozvíjajúcich odvetví a tvorí významnú časť hospodárstva. Je medzirezortným odvetvím, ktoré priamo zasahuje do sféry hospodárstva, priemyslu, obchodu a služieb, financií, dopravy, regionálneho rozvoja, kultúry, zdravotníctva, vzdelávania, športu, ochrany ŽP, lesného a vodného hospodárstva, pôdohospodárstva, zamestnanosti a pôsobnosti samospráv. Je preň typické, že kým väčšina iných odvetví sa zaoberá relatívne úzkym segmentom svojej pôsobnosti po vertikálnej osi, charakter cestovného ruchu je taký, že spája aj rôzne odvetvia po horizontálnej osi. Zahŕňa teda viaceré problémy, ktoré možno riešiť len spoluprácou zameraných ľudí, inštitúcií a samospráv.

Za medziročným poklesom cestovného ruchu bola v predchádzajúcich rokoch pandémia COVID 19. Najvyšší pokles celkovej návštevnosti oproti roku 2019 v cestovnom ruchu zaznamenali aj turisticky najatraktívnejší kraj, medzi ktoré patrí Žilinský kraj (pokles až o 22 %). I keď región Kysuce je z hľadiska cestovného ruchu regiónom bohatým na prírodné krásy, tradície a históriu s veľkým potenciálom pre svoj ďalší rozvoj, má v rámci kraja najmenej rozvinutý cestovný ruch. Podiel regiónu Kysúc na tržbách cestovného ruchu v Žilinskom kraji v roku 2020 bol iba 2,13 %. V roku 2019 sa región podieľal 3,6 % na celkovom počte návštevníkov v ŽSK. V

roku 2010 sa ubytovacie zariadenia na Kysuciach podieľali 9,6 % na celkovom počte ubytovacích zariadení v ŽSK, avšak v roku 2019 podiel predstavoval len 8,1 %. K miernemu poklesu došlo aj v roku 2020. ŽSK sa v roku 2019 na celkovom počte návštevníkov Slovenska podieľal 20,45 %.

V obci Podvysoká sa nenachádza okrem jedenej žiadna veľká kultúrna pamiatka, ale vďaka modrej cyklotrase č. 2402 Staškov- Vysoká nad Kysucou je táto oblasť bohatá na prírodné scenérie, ktoré ponúkajú veľký potenciál pre ďalší rozvoj obce v rámci turistiky a cestovného ruchu vybudovať podľa svojej náročnosti a vytvárať infraštruktúru a možnosti aktívneho oddychu, a to nie len pre peších turistov a milovníkov hubárčenia, ale i pre milovníkov horských bicyklov a zimnej turistiky.

Kráľovnou bežkárskeho trás, je Beskydsko-Javornícka lyžiarska magistrála do ktorej by sa mohla pripojiť aj obec Podvysoká a tým podporiť turistickú infraštruktúru v obci. O pravidelnú údržbu jej bežeckých stôp sa stará Žilinský samosprávny kraj. Z cca 54 km magistrály možno za dva najkrajšie a najčastejšie využívané úseky považovať práve tie, ktoré prechádzajú obcou Vysoká nad Kysucou a susednou obcou Makov, ktorých súčasťou môže byť aj obec Podvysoká s jej bohatou prírodnou hodnotou.

Poloha Obec Podvysoká tvorí medzník medzi okolitými obcami a ich kultúrnymi a prírodnými pamiatkami, spojením a vytvorením turistickej a športovej infraštruktúry sa posilní cestovný ruch.

Obec Podvysoká je v súčasnosti využívaná na rekreačné účely prevažne formou chalupárstva. Zároveň je, ako sme už vyššie spomínali, aj východiskom pre turistické výlety po značkovaných trasách, pretože kataster obce sa vyznačuje zachovalou prírodou, rozsiahlymi lesmi a lúkami.

Aj keď obec Podvysoká nemá v pravom slova zmysle vybudované stredisko pre zimné športy, jej obyvatelia navštevujú do nie veľmi vzdialenej obce Makov a to 16,2 km, kde im dobré športové vyžitie poskytuje lyžiarsky areál SKI Makov a ďalšie lyžiarske stredisko v Oščadnici vzdialené 19,7 km Veľká Rača.

Pre spropagovanie cestovného ruchu obec Podvysoká vydala viaceré typy a druhy propagačných materiálov a rozmiestnila v jej katastri informačné tabule s turistickými mapami. Jednou z možností ako obyvateľom obce, a predovšetkým jej návštevníkom ešte viac priblížiť túto malebnú obec, by bolo možno aj zriadenie informačnej kancelárie.

Od čistoty ŽP je závislá aj možnosť prilákať do obce viac návštevníkov. Obec je členom OCR Kysuce, kde spoločne so svojimi partnermi z oblasti rozvoja CR hľadá nové možnosti, ako efektívnejšie spropagovať svoje územie, zviditeľniť svoje krásy či jedinečnosť. Medzi ciele podpory v oblasti CR obce patrí aj výstavba náučných chodníkov, prezentujúcich obec a jej

danosti, aby slúžili ako možné ciele výletov širším skupinám obyvateľov. Obec Podvysoká neposkytuje návštevníkom žiadnu pobytovú formu.

1.7.3 Šport a voľnočasové aktivity na území obce

Šport predstavuje prostriedok rozvoja osobnosti, upevňuje zdravie človeka a je prostriedkom trávenia voľného času a ako jedna z mála oblastí života ľudí má v spoločnosti svoje historicky definované postavenie. Obec Podvysoká sa nachádza v miernom podnebnom pásme so štyrmi ročnými obdobiami, ktoré umožňujú obyvateľom obce vykonávať rôzne športové a rekreačné aktivity počas celého roka.

Obec Podvysoká sa intenzívne venuje mládeži a to formou podpory športu v rámci futbalového klubu. Obec má mužstvo žiakov, ktorí štartujú v 1. triede OFZ Kysúc a tiež dorastencov, ktorí hrajú 5. ligu.

V súčasnosti má futbalový klub Slovan Podvysoká dve mládežnícke a dve seniorské mužstvá zabezpečiť ich bezchybný chod v súčasnej zložitej dobe si vyžaduje veľa obetavosti.

Priestorom pre aktívny športový oddych je ihrisko s umelým povrchom spolu so šatňami a tribúnou v ktorom sídli aj obecný podnik, ktoré si vyžadujú rekonštrukciu a doplnenie o materiálne technické vybavenie.

Členovia DHZ Podvysoká robia aj rôzne podujatia pre deti, ktorým chcú priblížiť náročnú prácu hasičov. Družstvo DHZ Podvysoká dosahuje výborné výsledky na pôde hasičských pretekov. V roku 2011 sa im podaril historický úspech, keď v jednom roku vyhrali Severoslovenskú hasičskú ligu, Celoslovenskú súťaž (Slovenský Superpohár), Krajskú súťaž a tiež ďalšie pohárové súťaže v Slovenskej a Českej republike. Hasičská zbrojnica si vyžaduje

rekonštrukciu a to v podobe materiálneho technického vybavenia a vytvorenie priestoru pre sociálne zabezpečenie.

Významné športové oddiely v obci sú : FK Tatran Podvysoká, , DHZ Podvysoká.

Športové podujatia obce Podvysoká:

Futbalový turnaj,, Starých pánov“.

Detská hasičská súťaž

Futbalového turnaj o pohár memoriál Jána Chabroňa

1.7.4 Identita regiónu a regionálna produkcia

V obci pôsobí len niekoľko regionálnych producentov. Väčšina poľnohospodárskej pôdy sú trvalé trávnaté pozemky, ktoré sa využívajú na kosenie. Sú v nájme poľnohospodárskeho

družstva, ktoré ich kosí. Menšia časť územia je obhospodarovaná maloroľníkmi, zväčša jednotlivými rodinami vlastiaci malé poľnohospodárske pozemky v obci Podvysoká sú dvaja SHR. V obci pôsobí jedno poľnohospodárske družstvo a to ABEL plus – kozia farma.

Neustálym problémom je zvoz vyťaženej drevnej hmoty, ktorý poškodzuje miestne a účelové komunikácie.

1.7.5 Združenia a spolky na území obce

Obec je členom Organizácie cestovného ruchu Kysuce (OCR Kysuce), ktorá združuje mestá a obce Kysúc spolu s neziskovými a podnikateľskými subjektami pre propagáciu a rozvoj cestovného ruchu na Kysuciach. Obec patrí do Miestnej akčnej skupiny Krajšie Kysuce.

Neoceniteľnú pomoc pri kultúrnom a spoločenskom živote v obciach poskytujú spolky rôzneho zamerania: DHZ Podvysoká, FK Slovan Podvysoká, Obecná knižnica, Farmosť Podvysoká a iné.

1.8 Analýza vonkajšieho prostredia Slovenskej republiky

Pri analýze vonkajších faktorov je dôležité zohľadniť vplyv STEP faktorov v oblasti sociálnej, technologickej, ekonomickej a politickej. Ide o problémy na celoštátnej a nadnárodnej úrovni, ktoré majú vplyv na miestny rozvoj. Jednotlivé faktory sa vzájomne ovplyvňujú a nemožno ich posudzovať oddelene. Celá spoločnosť prechádza neustále zmenami, ktoré sa dotýkajú všetkých oblastí spoločenského a ekonomického života a pri plánovaní rozvoja obce a blízkeho regiónu ich treba zohľadniť.

Sociologické faktory

Na vývoj spoločnosti majú v súčasnosti najväčší vplyv:

Demografické zmeny - znižovanie celkového počtu obyvateľov, znižovanie počtu detí a zvyšovanie počtu seniorov, zvyšovanie priemerného veku obyvateľov, odchod obyvateľov v produktívnom veku za prácou do zahraničia;

Zmeny v životnom štýle - rýchle životné tempo, viac stresu a menej pohybových aktivít, konzumný spôsob života, nárast kriminality a drogových závislostí, zhoršujúci sa zdravotný, fyzický a psychický stav obyvateľov, množstvo informácií, vplyv techniky a médií;

Oslabovanie tradičných ľudových hodnôt – zhoršovanie medziludských vzťahov a komunikácie, peniaze ako meradlo hodnôt, kríza rodiny, zvyšovanie počtu rozvodov a detí

narodených mimo manželstva, na druhej strane sa mierne posilňujú skupiny oživujúce tradície a tradičné hodnoty (tradičné kuchyne, bývanie v ekodomoch, separovanie odpadu);

Technologické faktory

Rýchle tempo inovácií v technológiách, najmä informačných, v podstate zvyšuje kvalitu a produktivitu výroby, umožňuje ľahší prístup k zdrojom a službám, zlepšujú sa formy spolupráce na diaľku. Z technologického hľadiska došlo k výraznému zlepšeniu kvality zariadení a objektov. S tým súvisí nárast financií na ich získanie, údržbu a prevádzku.

Postupná informatizácia spoločnosti spôsobuje, že informácie z akejkoľvek oblasti sú šírené a dostupné prostredníctvom elementárnych technológií (televízia, rozhlas a pod.), ale aj vyspelejšími spôsobmi (počítačová technika, telefóny, mobilný internet, prehrávače, tablety). Najdôležitejším rozvojovým prvkom v tejto oblasti je celkové pokrytie územia signálom 5G siete.

Ekonomické faktory

V roku 2019 dosiahlo HDP na hlavu (v PPS na Slovensku 70,2 % z priemeru EU27, čo predstavuje zníženie o 0,5 p. b. oproti roku 2018. Nižšie hodnoty HDP na hlavu v porovnaní s priemerom EU27 ako Slovensko mali Bulharsko (53,0 %), Chorvátsko (65,1 %), Grécko (66,5 %), Lotyšsko (69,0 %) a Rumunsko (69,6 %).

Malé a stredné podniky tvoria na Slovensku 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov a zamestnávajú takmer 74 % aktívnej pracovnej sily s 55 % podielom na tvorbe pridanej hodnoty, má ich podpora rozhodujúci vplyv na vývoj zdravého ekonomického rozvoja miest, obcí a regiónov.

Covid-19

Vývoj HDP v EU27 bol v roku 2020 ovplyvnený pandémiou ochorenia COVID-19. Reálne HDP pokleslo vo všetkých krajinách Európskej únie s výnimkou Írska, v priemere o 6,1 %. Recesia sa prejavila aj na Slovensku, kde po desiatich rokoch rastu reálne HDP pokleslo o 4,8 %. Proti pandemické opatrenia ovplyvnili predovšetkým domáci dopyt, spotreba domácností poklesla najmä v sektore služieb, čo viedlo k nárastu úspor. Priemysel bol v porovnaní so sektorom služieb opatreniami zasiahnutý menej, čo pomohlo slovenskému vývozu.

Vojna na Ukrajine

24. 2. 2022 sme sa zobudili do inej reality. Začiatok ruskej agresie a teda vojny na Ukrajine znamenal nielen posun v politickom myslení, ale aj zmenu v nazeraní na utečencov a energetické zdroje. Pre svetovú ekonomiku a najmä európske krajiny, to znamenalo prehodnotenie závislosti od dodávok ropy, plynu a uhlia z Ruska, ktoré sú ťažko nahraditeľné, čo znamenalo posun energetickej politiky od fosílnych palív k OZE.

Vojnoví presídlenci z Ukrajiny do okolitých krajín znamenali pre tieto krajiny zvýšené nároky na poskytnutie pomoci, ale na druhej strane posilnili pracovný trh, na ktorom v krajinách V4 bolo množstvo neobsadených pracovných pozícií.